

Presentationer från utbildning i kyrkans miljödiplomering, Västerås 11-12 mars 2026. Känn dig fri att använda det som du finner bra i det arbete du står i.

Bild	Avsnitt	Föredragshållare
3	<u>Varför arbeta med klimat/miljö och vad är kyrkans varför?</u>	Elsa Levinsson, Stockholms stift
20	<u>En skeptikers bekännelse</u>	Johan Strähle, Västerås stift
22	<u>Kyrkans miljödiplomering. Om struktur och process, steg för steg</u>	Christina Bernérus, Göteborgs stift och Ann Edlund, Kyrkokansliet
38	<u>Genomgång av standarden</u>	Elsa och Christina
55	<u>Mallar, stödmaterial</u>	Ann
62	<u>Granskningen</u>	Christina
77	<u>Bakgrund och historik</u>	Christina
93	<u>Färdplan för klimatet</u>	Christina och Johan
98	<u>Hur hänger Kyrkans miljödiplomering och klimatfärdplanen ihop?</u>	Christina och Johan
103	<u>Smarta mål</u>	Johan
111	<u>Aktiviteter som kan bidra till måluppfyllelse – Kyrkans uppdrag</u>	Elsa och Ann
131	<u>Aktiviteter som kan bidra till måluppfyllelse – Energi och byggnader</u>	Johan och Christina
137	<u>Aktiviteter som kan bidra till måluppfyllelse - Begravningsverksamheten</u>	Johan och Christina
141	<u>Aktiviteter som kan bidra till måluppfyllelse - Konsumtion</u>	Johan och Christina
145	<u>Aktiviteter som kan bidra till måluppfyllelse – Resor och transporter</u>	Johan och Christina
149	<u>Lagefterlevnad</u>	Ann
155	<u>Mervärden</u>	Johan och Ann

# Agenda 11-12 mars 2026



**Syfte:** Bättre kännedom om kyrkans specialanpassade miljöledningsverktyg för hållbar utveckling som verktyg

**Målgrupp:** miljögrupp i församlingen, miljödiplomere, stiftshandläggare

Inledning

Vad kyrkornas miljödiplomering är

Diplomeringsstandarden

Stödmaterial

Gruppövningar

Sammanfattning och mervärden

Middag & kvällsinspiration

Färdplan för klimatet & smarta målsättningar med miljödiplomering

Lunch & filmvisning

Röster från församlingar

Gruppsamtal

Utvärdering och avslutning

# Varför arbeta med klimat/miljö och vad är kyrkans varför?

BLACK  
FRIDAY

Världen som helhet



Sverige



# Ny rapport: Vilda ryggradsdjur har minskat med 73 procent

Uppdaterad 2024-10-10 Publicerad 2024-10-10



## Klimatförändring extremvädret i S

De extrema skyfallen som  
till omfattande översväm

2025-12-11 • Världen



## Miljontals evak ”Världen förstå

25-åriga Dru Samuels ög  
hänt. Hundratals är döda

2025-12-11 • Världen

I genomsnitt har bestånden av vilda ryggradsdjur minskat med 73 procent globalt sedan 1970. Tack vare naturvårdsinsatser har dock vissa arter sett en viss uppgång de senaste åren, till exempel bergsgorillorna i Virungabergen. Foto: WWF. Illustration: Maria Westholm.

Bestånden av däggdjur, fiskar, fåglar, groddjur och kräddjur har minskat med 73 procent sedan 1970, enligt en rapport från Världsnaturfonden WWF.

Huvudorsaken är vår matproduktion, som tränger undan de vilda djurens livsmiljöer.



Svenska kyrkan

## Fakta i frågan: Är de svenska fjällen på väg att försvinna?

Klimatförändringar, minskande snötäcken och pressade arter förändrar den svenska fjällvärlden.

2026-01-13 • Sverige



## Därför kan "snökanonerna" bli ännu kraftigare i framtiden

Människans utsläpp gör inte bara vädret varmare – utan skapar också andra kanske överraskande förändringar.

2026-01-12 • Sverige

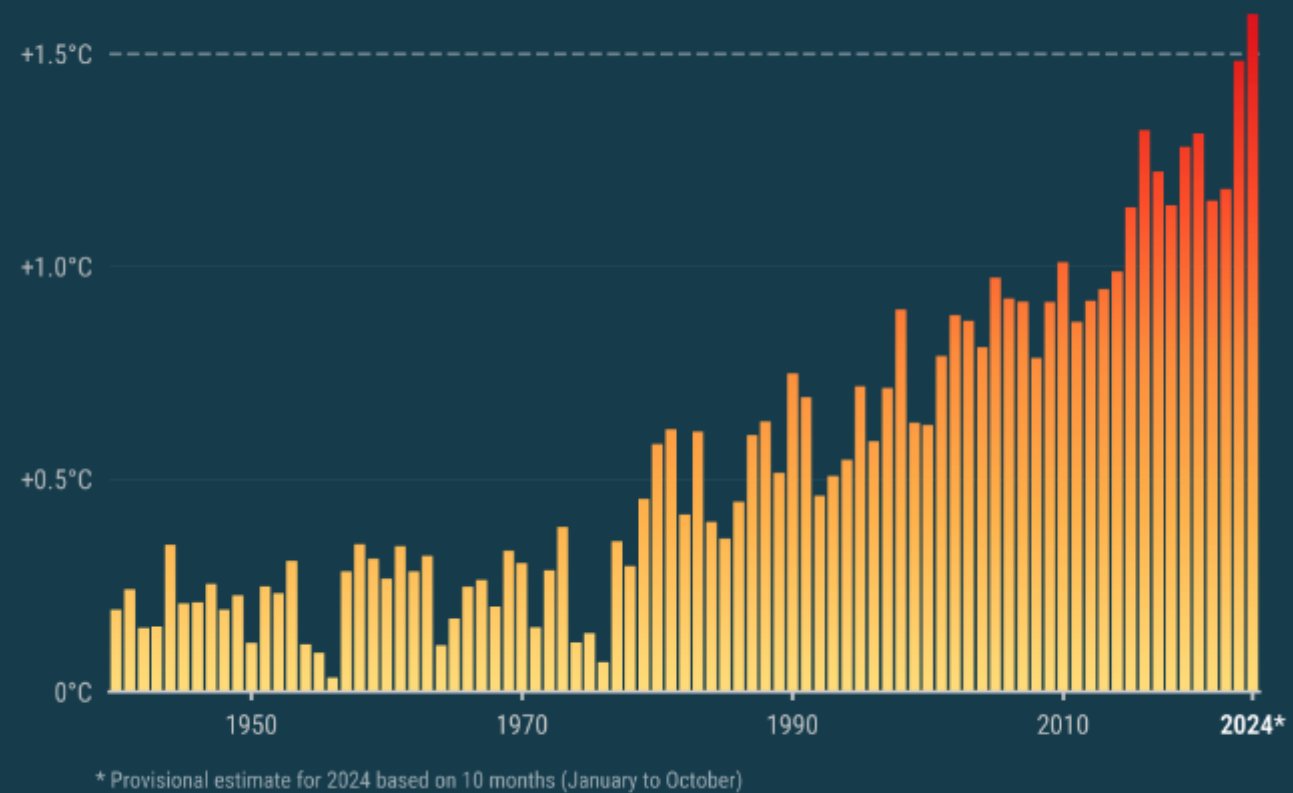




## 2024 on track to be warmest year and first year above 1.5°C

Annual global temperature anomalies relative to pre-industrial (1850–1900)

Data: ERA5 (1940–2024) • Credit: C3S/ECMWF



\* Provisional estimate for 2024 based on 10 months (January to October)



PROGRAMME OF THE  
EUROPEAN UNION



begränsa uppvärmningen till 1,5°C  
max 2°C



# **+2° GLOBAL UPPVÄRMNING**

**Parisavtalets tak. Farlig gräns.  
Enligt världens klimatlöften  
är vi nu på väg mot 2,4°**

**Arktis kan smälta  
helt på sommaren.**

**Extrema värmeböljor  
ökar med 343 %**

**+60 % skogsbränder  
runt Medelhavet.**

**Korallreven dör.**

**30 % i Afrika och  
Asien riskerar säker  
tillgång på mat.**

**57 % ökning av antal som påverkas  
av översvämningar i Indien.**



**+3°**

**GLOBAL  
UPPVARMNING**

Enligt världens klimatåtaganden är vi nu på väg mot 3 grader – i bästa fall, om alla länder uppfyller vad de lovat.

Arktis och Grönlands istäcke kan på sikt smälta helt

Extrema värmeböljor i Afrika ökar med 500 %

Amazonas riskerar att försvinna.

Marina ekosystem kollapsar.

Global matproduktion i gungning.

3x kraftigare översvämningar i Europa.







# FNs klimatpanel, IPCC

Ur ett fattigdomsperspektiv förväntas klimatförändringarna sänka ekonomisk tillväxt, göra fattigdomsbekämpning svårare, urholka livsmedelssäkerhet, förlänga existerande och skapa nya fattigdomsfällor.



”Vi är den första generationen som kan utrota fattigdomen,  
och den sista som kan bekämpa klimatförändringarna.”  
Ban Ki-moon, FN:s generalsekreterare



Församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. **Syftet är att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas.** Allt annat som församlingen utför är stöd för och en konsekvens av denna grundläggande uppgift

*Kyrkoordning för Svenska kyrkan, andra avdelningen:  
Församlingarna*

# Vårt ansvar

Låt oss bidra i ord och handling till en rättvis transformation av samhället så att särskild hänsyn tas till de som lever i fattigdom och utsatthet, till framtida generationer och till skapelsen, det vill säga de vars röster inte hörs.

Ett biskopsbrev om klimatet 2019

# Bidra till hoppet

Idag befinner vi oss mellan hot och hopp. Vi ser tydliga tecken på att klimatförändringar pågår och utgör en utmaning av bokstavligen globala mått. Mänsklighetens handlingskraft står ännu inte i proportion till den enorma utmaningen.

Både vår längtan och vår vrede behöver väckas; längtan efter en hållbar framtid och vreden över att en älskad skapelse är hotad. Vi behöver nå fram till hopp som frigör handlingskraft.

Ett biskopsbrev om klimatet, 2019

Hopp skapar bara  
förändring om  
hoppet är skapat av  
förändring!



**Äh, är det här verkligen nödvändigt  
med allt krångel å alla papper...**

**eller**

**“En skeptikers bekännelse – hur jag  
kom ut ur garderoben”**



# Varför just Kyrkans miljödiplomering?

- Bygger på en teologisk grund
- Rymmer ekologiska, sociala, ekonomiska och andliga aspekter
- Pedagogisk struktur med reflektion och samtal som grund
- Leder till en lärande organisation som kan utvecklas långsiktigt i sitt arbete för en hållbar utveckling! Grundstruktur i 3 steg.



# Kyrkans miljö- diplomering

Om struktur och process  
steg för steg



## Vad är Kyrkans miljödiplomering och vad leder arbetet till?

- Ett miljöledningssystem, dvs
- ett verktyg/manual och stödmaterial som hjälper oss att jobba rätt
- dvs arbeta steg för steg och ha ordning på arbetet och som
- leder till ständiga förbättringar och...
- hjälper oss att nå målen i Svenska kyrkans färdplan för klimatet



**Svenska kyrkans  
miljödiplomering**  
*för en hållbar  
utveckling*

# Kyrkans miljöledningssystem

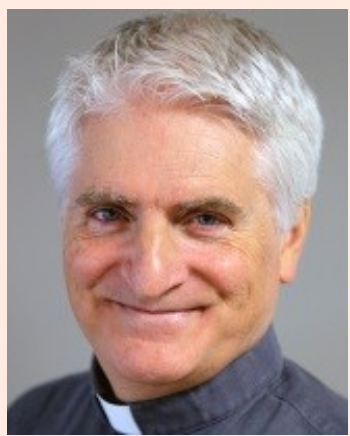


## 2. Organisation

- Ledningens ansvar
- Ska finnas en miljögrupp el. motsvarande
- Ska finnas en samordnare
- Ska finnas en dokumenterad ansvarsfördelning



# Stiftskansliets hållbarhetsgrupp

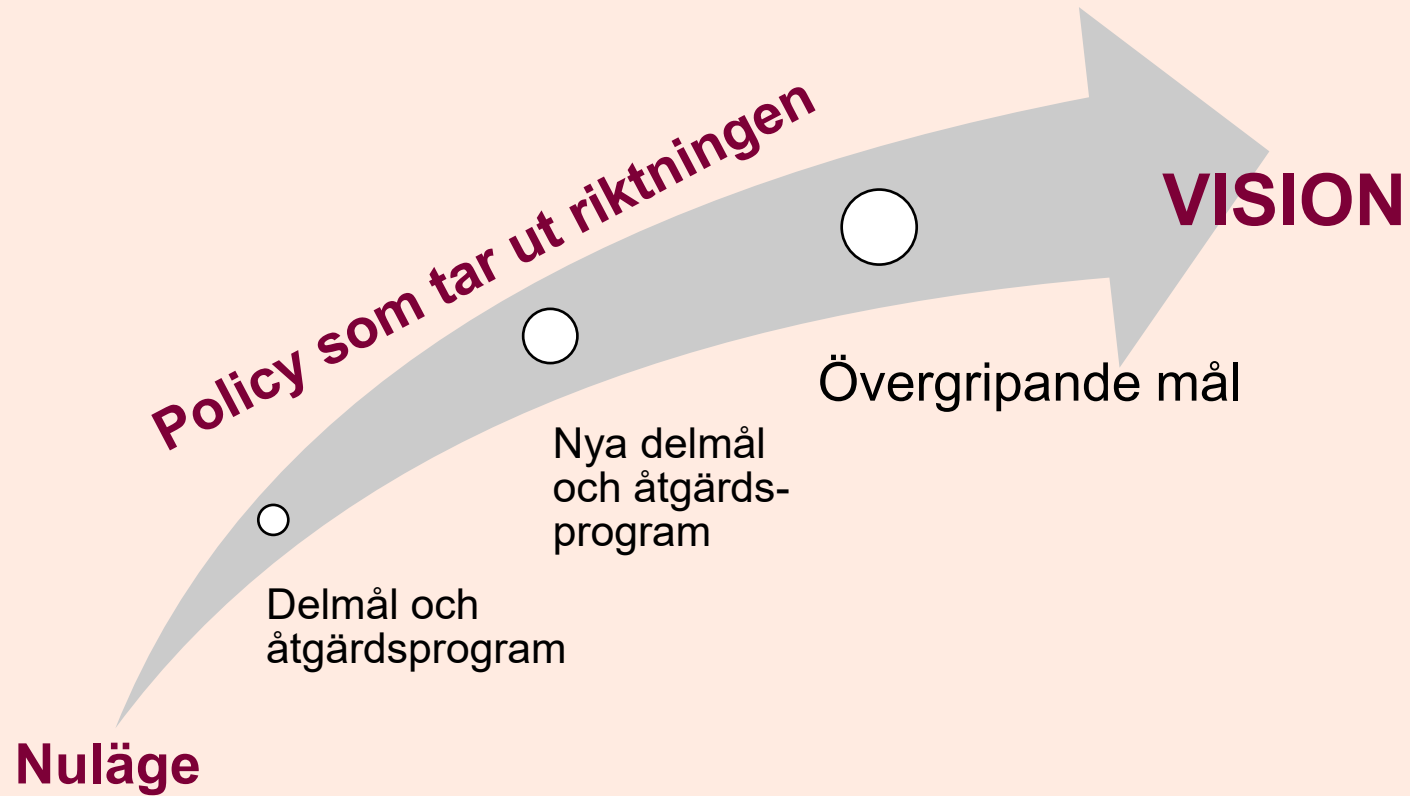


### 3. Lägesbeskrivning

- Förslag finns på verksamhetsområden, allt man är berörd av ska finnas med
- Checklistor som stöd
- Lagefterlevnad
- De mest betydande miljöaspekterna
- Det handlar alltså om att skanna av sin verksamhet med hållbarhetsglasögonen på näsan



## 4. Från nuläge till vision



## 4. Vision och policy för hållbar utveckling

Skapelsen och allt liv utgår ur Guds hand. Därför är livet heligt och värdefullt i sig. Som Guds skapade medskapare är vi kallade att leva i en ömsesidig relation till skapelsen och värna livet på jorden. Göteborgs stift vill vara en förebild vad gäller hållbar utveckling, ta ett aktivt ansvar och stödja och inspirera stiftets församlingar och pastorat i vår gemensamma uppgift att värna Guds skapelse..

[Kyrkans klimat- och hållbarhetsarbete - Göteborgs stift \(svenskakyrkan.se\)](https://svenskakyrkan.se)

## 5. Mål och handlingsplaner (Verksamhetsplaner).



- Övergripande mål – ska beslutas av kyrkoråd/styrelse
- Delmål – SMARTA  
Specificerade, Mätbara, Angelägna, Realistiska, Tidsbestämda
- Minst ett delmål för varje område ska vara uppnått vid diplomering

# Olika typer av mål

- Kvantitativa mål & kvalitativa mål
- Utredandemål, så länge ambitionen syns



## Handlingplan ska innehålla:

- hur målet ska uppfyllas (vad som behöver göras)
- vem som är ansvarig för att delmålet nås
- vem/vilka som behöver involveras
- vilka resurser som tilldelas (ekonomi m.m.)
- när delmålet ska uppnås
- hur målet följs upp

**I Gudstjänst**

**Målbekrivning**  
Hur är det nu?

**Övergripande mål**  
Hur vill vi att det skall vara? Vad vill vi uppnå?

**Delmål**  
Vilket/vilka delmål behövs för att uppnå det övergripande målet?

**Åtgärdsprogram**  
Hur skall målet/målen uppnås?

**Ansvarig**  
Vem ansvarar för att målet/målen nås?

**Tidplan**  
När skall målet/målen nås?










**Uppföljning**  
Hur skall målen följas upp?  
Vad uppföljning av målet/målen dokumenteras här är utlösnare som görs:

Stk 28 av 49

# Miljöaspekter

- Vilka mål ger bäst effekt?
  - Hållbarhetsredovisning
  - Färdplanens etappmål
  - Agenda 2030

Hur allvarlig är miljöeffekten?

		Lite	Mycket	
Vilken mängd?	Liten			
	Stor			
				

## 6. Verksamhetsstyrning



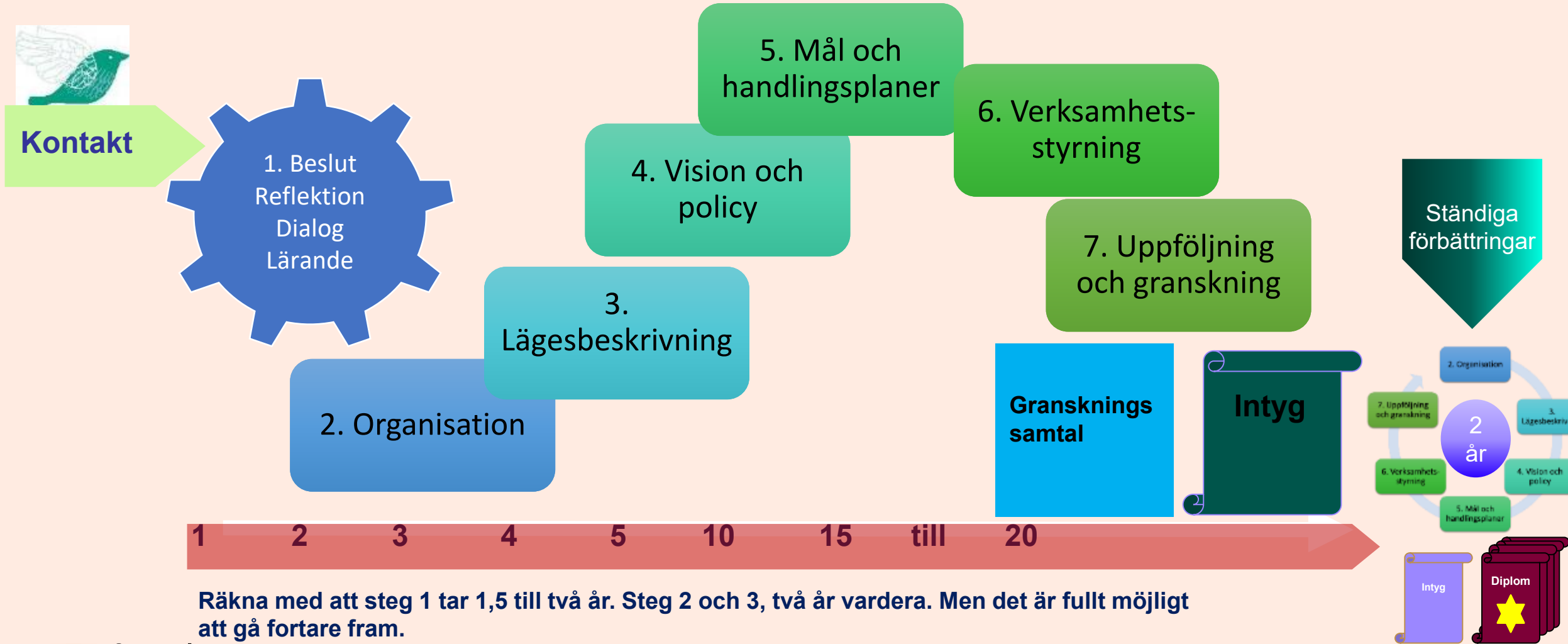
- Information löpande
- Kommunikation och delaktighet
- Rutiner

## 7. Uppföljning och granskning

- Församling/pastorat/stift gör årlig intern uppföljning
- Extern granskning av miljödiplomerare görs vartannat år
- Diplom gäller i 2 år



# Process för Miljödiplomering



**Steg 1:** Församlingen/enheten påbörjar ett systematiskt miljöarbete med ansvarig stiftshandläggare som bollplank och intygande part.

**Steg 2:** Församlingen/enheten säkerställer ett systematiskt miljöarbete med miljödiplomerare som intygande part.

**Steg 3:** Församlingen/enheten har ett systematiskt miljöarbete för ständig förbättring och med miljödiplomerare som intygande part och verifieras av diplom från stiftets biskop, eller motsvarande.



Genomgång av standarden

# Kyrkans miljödiplomering

## STANDARD

# Krav - standard

Denna standard specificerar de krav som ska uppfyllas för att arbetet ska godkännas i enlighet med kyrkans miljödiplomering. För att erhålla intyg och diplom ska kraven i standarden vara uppfyllda senast vid den externa uppföljningen av aktuellt steg:



# Vägledande dokument

- Bilaga A - Vägledning för tillämpning av standarden
- Hållbarhetsportalen på Kornet
- Svenska kyrkans digitala grundutbildning i miljö och hållbar utveckling
- Omtanke – Ett reflektionsmaterial
- Ett biskopsbrev om klimatet
- Diplomeringshandbok för kyrkans miljödiplomering (2016)

# 1. Beslut, reflektion, dialog, lärande

1.1 Att införa och arbeta enligt kyrkans miljödiplomeringsstandard ska beslutas av kyrkorådet/styrelsen.

1.2 Grundutbildning och lärande



# Utdrag ur standarden

## Beslut

Att införa och arbeta enligt kyrkans miljödiplomeringsstandard **ska** kyrkorådet/styrelsen.

## Grundutbildning och lärande

Minst 75 % av de tillsvidareanställda och minst 75 % av ledamöterna i kyrkorådet/styrelsen **ska** genomgå en grundläggande miljö- och hållbarhetsutbildning.

Utbildningen **ska** rymma reflektion kring miljöfrågor i perspektivet utifrån en teologisk grund, i syfte att åstadkomma en förståelse för församlingens/enhetens gemensamma värdegrund i detta arbete.

Utbildaren och/eller utbildningen **ska** vara godkänd av stiftets handläggande för främjande av miljö-/hållbarhetsarbete.

Minst 90 % av de tillsvidareanställda och 90 % av ledamöterna i kyrkorådet **ska** genomgå en grundläggande miljö- och hållbarhetsutbildning.

Ideella medarbetare samt alla övriga förtroendevalda **ska** erbjudas grundläggande miljö- och hållbarhetsutbildningen.

## 1.3 Kompetens- och utbildningsplan

### Steg 2-3

- Vilka person
- Plan för nyanställda
- Plan för fortbildning



## 2 Organisation

2.1 Ledningens ansvar

2.2 Samordningsgrupp/samordnare

2.3 Ansvars- och arbetsfördelning



# 3 Lägesbeskrivning

3.1 Lägesbeskrivning  
beskriva hur miljö- och hållbarhetsarbetet bedrivs inom varje verksamhetsområde.

3.2 Lagefterlevnad  
Den miljölagstiftning som berör församlingens/enhetens arbete för miljö och hållbar utveckling ska efterlevas

3.3 Miljöaspektsregister  
steg 2 – identifiera och dokumentera  
steg 3 – kvantifieras och värderas



# 4 Vision och policy

## 4.1 Vision

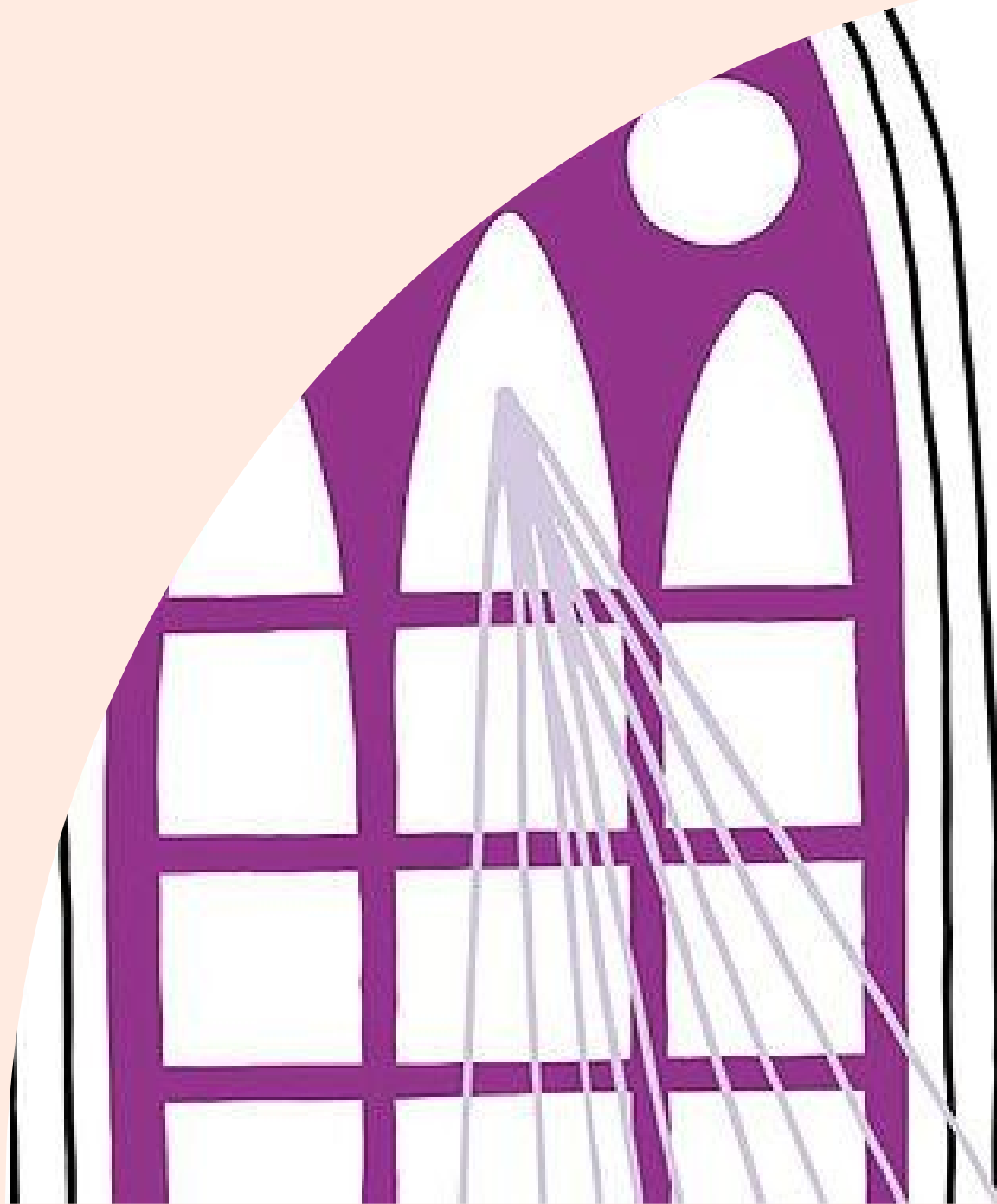
steg 1 – diskuteras och dokumenteras

steg 2 - fastställas

## 4.2 Miljöpolicy

steg 2 – formuleras och dokumenteras, fastställas av KR/styrelse

Krav på olika åtaganden finns



# 5 Mål och handlingsplaner

5.1 Övergripande mål  
steg 1 – formuleras,  
steg 2 – fastställas för de verksamhetsområden  
lägesbeskrivningen omfattar

5.2 Delmål  
steg 1-3 – minst 1 delmål för varje  
verksamhetsområde

## IV Kyrkogårdar och markanläggningar

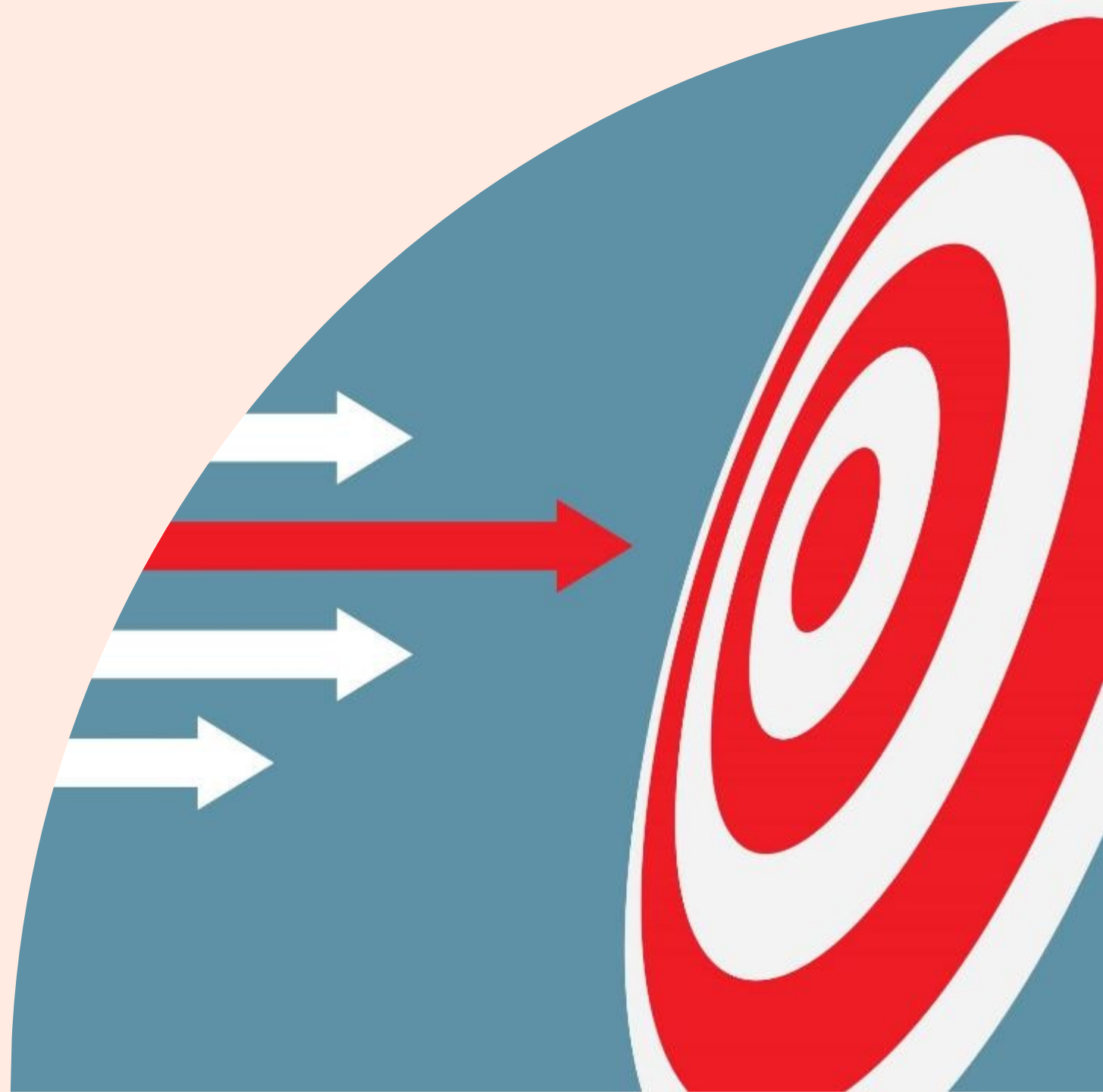
<b>Nulägesbeskrivning</b>	<i>Hur är det nu?</i> Vår kyrkogårdsmark består till allra största delen av gräsmatta. Vi använder både gräsklippare med uppsamlare och klippare där gräsklipppet ligger kvar på marken. Vi lägger höstlöv under buskar eller på komposten. Vi komposterar vårt organiska avfall. Vi rensar ogräs manuellt. Det finns inte plast i de gravutsmyckningar vi köper in. Vi delar med oss av våra erfarenheter av miljöanpassad markanvändning.
<b>Övergripande mål</b>	<i>Hur vill vi att det skall vara? Vad vill vi uppnå?</i> Vi vill driva och underhålla våra kyrkogårdar och markanläggningar med hänsyn till miljö och hållbar utveckling så långt det är möjligt.
<b>Delmål</b>	<i>Vilket/vilka delmål behövs för att uppnå det övergripande målet?</i> 1. Helt och hållet gå över till KRAV-godkänd gödning alternativt höns gödsel. 2. Församlingen ska höra med begravningsbyråer och blomsteraffärer om tillgång till KRAVgodkända blommor vid begravingar.
<b>Åtgärdsprogram</b>	<i>Hur skall målet/målen uppnås?</i> 1. A. När lagret är slut på NPK-gödsel ska vi gå över till KRAV-godkänd gödning alternativt höns gödsel. B. Vi ska undersöka marknaden för KRAV-godkänd gödning. 2. Samtal med de begravningsbyråer och blomsterhandlare som brukar förmedla begravningsstjänster i församlingen.
<b>Ansvarig</b>	<i>Vem ansvarar för att målet/målen nås?</i> 1. A. Respektive kyrkogårds ansvarige vaktmästare. B. Kyrkvaktmästare, Stefan Cdefghij. 2. Komminister, Malin Defgh
<b>Tidsplan</b>	<i>När skall målet/målen vara uppnått?</i> 1. december 2012 2. december 2012
<b>Uppföljning</b>	<i>Hur ska målet följas upp?</i> <i>Vid uppföljning av målet/målen dokumenteras här de erfarenheter som gjorts:</i>

# 5 Mål och handlingsplaner

5.3 Handlingsplaner för att nå delmålen  
vad som behövs för att nå delmålen

5.4 Beslut om delmål och handlingsplaner  
fastställs av KR eller delegerad ansvarig

5.5 Kännedom om mål



## 6. Verksamhetsstyrning

6.1 Informationsteg 1 – informeras löpande

steg 2 – ovan + resultat

steg 2 – information till församlingsmedlemmar m.fl.

6.2 Kommunikation och delaktighet

steg 2-3 – fler ska bjudas in att delta och bidra

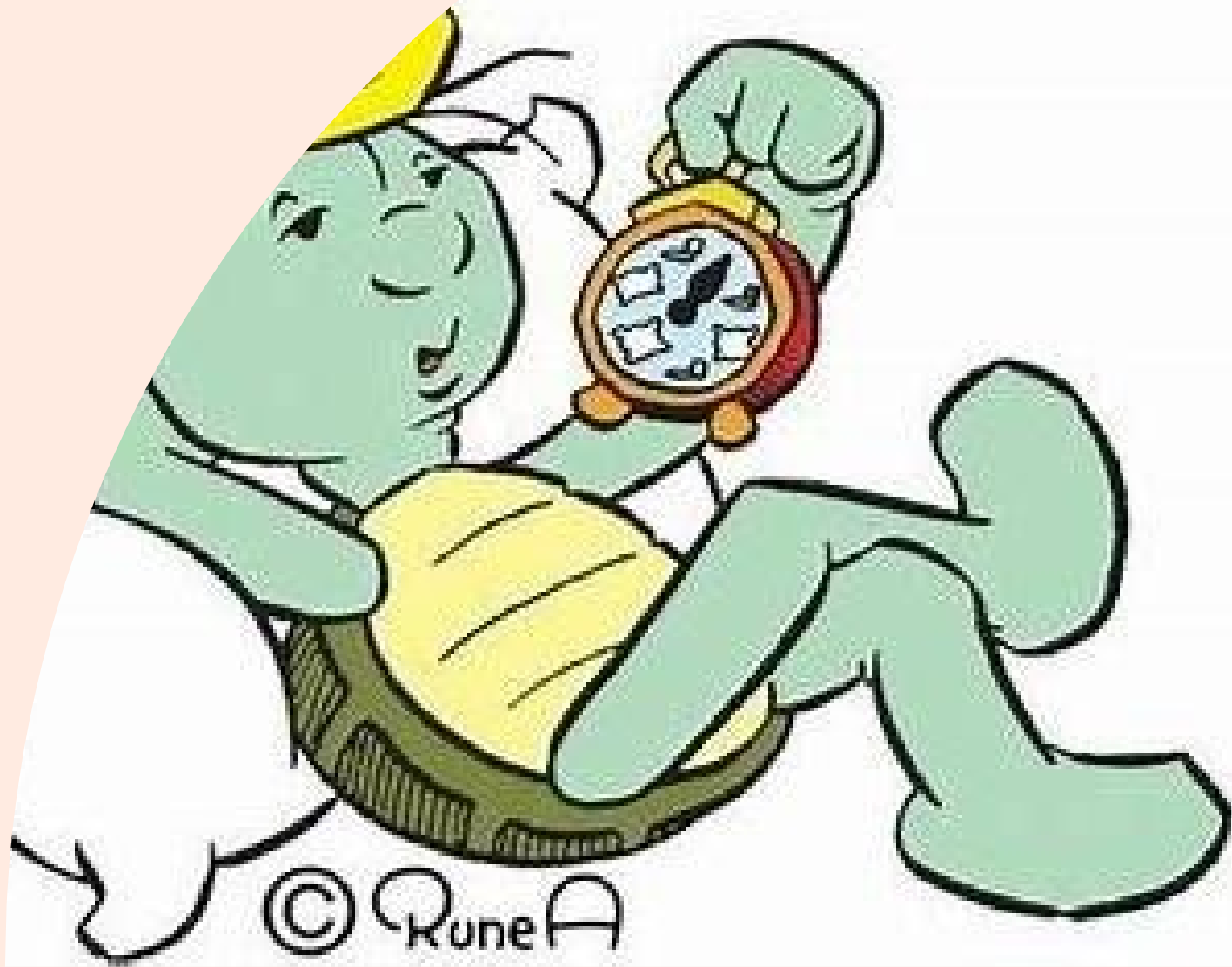


## 6. Verksamhetsstyrning

6.3 Rutiner för miljöarbetet  
steg 2,3 – bör vara skriftliga

Steg 3 – rutiner för uppföljning  
av de betydande  
miljöaspekterna

6.4 Nödlägesberedskap  
steg 2-3 – bedömning av  
miljöriskerna



# Nödlägesberedskap

Församlingen/enheten ska göra en bedömning av miljöriskerna för och från den egna verksamheten, förebygga riskerna samt ha rutiner för hur eventuell olycka eller tillbud hanteras.

Observera att lagefterlevnad gäller oavsett kyrkans miljödiplomering.



## 7. Uppföljning och granskning

7.1 Genomförande av intern uppföljning  
steg 1-3  
steg 2 – rutiner för uppföljning

7.2 Den interna uppföljningens innehåll  
steg 1 – krav på hur väl målen nåtts  
steg 2 – rutiner, ständiga förbättringar  
steg 3 - genomgång av betydande miljöaspekter



## 7. Uppföljning och granskning

7.3 Krav inför extern granskning

7.4 Genomförande av extern granskning  
steg 1 - tillräckligt med ansvarig stiftshandläggare  
steg 2,3 – granskning av diplomerare

7.5 Giltighet av extern granskning  
steg 1-3 – diplom godkänt i två år efter  
**granskningsrapport**



# Diplomerarnas uppgift är:

Att se om det finns en grön tråd

Att gå igenom dokumentationen kring församlingens/stiftskansliet miljöarbete. Jfr med *standarden*

Att undersöka i vilken utsträckning dokumentationen stämmer med verkligheten.



🔊 Lyssna

# Miljödiplomering

Kyrkans miljödiplomering är ett ledningssystem som möjliggör systematiskt arbete för att bidra till hållbar utveckling och minskad miljöbelastning. Strukturen stödjer måluppfyllnad relaterat till Agenda 2030 och vår färdplan för klimatet.

[svenskakyrkan.se/  
miljodiplomering](https://www.svenskakyrkan.se/miljodiplomering)

- Standard
- Vägledning
- Omtanke
- Hållbara event



# Hållbarhet

- Kornet
- Aktivitet
- Chatt
- Team
- Kalender
- Samtal
- OneDrive
- Copilot
- Engage
- ...
- +

- > Miljöledning
- > Verksamhetsområden
- > Färdplan för klimatet
- > Om Hållbarhetsportalen
- Papperskorgen



MILJÖLEDNING

## Miljödiplomering

**AE** Ann Edlund  
Samordnare hållbar utveckling

Kyrkans miljödiplomering är ett ledningssystem för församlingens långsiktiga arbete med sin miljöpåverkan. Den möjliggör ett strukturerat arbete för att bidra till hållbar utveckling och minskad miljöbelastning. Strukturen kan förenklar också

### Informationsansvarig

**AE** Ann Edlund

- Kornet/Församlingsliv/Hållbarhet
- Mall för diplomeraren
  - Checklistor standardkrav till församlingen
  - Checklistor verksamhet/lägesbeskrivning till församlingen

# Frivillig checklista (excel)

- Följer standarden
- Församlingen fyller i, samt hänvisar till annan dokumentation där relevant
- Diplomeraren kan följa standardens ordning och förbereda samtalet
- “Avstämningslista inför diplomering”



Svenska kyrkan

Avstämningslista Kyrkans miljödiplomering

Avstämningslista: ange kommentar, plats för dokumentation och datum där relevant

STEG	STANDARDKRAV 2021	
<b>1.</b>	<b>Beslut, reflektion, dialog och lärande</b>	
1.1.	<b>Beslut</b>	
Steg 1	Att införa och arbeta enligt kyrkans miljödiplomeringstandard ska beslutas av kyrkorådet/styrelsen.	
1.2.	<b>Grundutbildning och lärande</b>	
Steg 1	Minst 75 % av de tillsvidareanställda och minst 75 % av ledamöterna i kyrkorådet/styrelsen ska genomgå en grundläggande miljö- och hållbarhetsutbildning. Utbildningen ska rymma reflektion kring miljöfrågor i perspektivet hållbar utveckling utifrån en teologisk grund, i syfte att åstadkomma en förståelse för församlingens/enhetens gemensamma värdegrund i detta arbete.	
Steg 1-3	Utbildaren och/eller utbildningen ska vara godkänd av stiftets handläggare för främjande av miljö- och hållbarhetsarbete.	
Steg 2-3	Minst 90 % av de tillsvidareanställda och 90 % av ledamöterna i kyrkorådet/styrelsen ska genomgå en grundläggande miljö- och hållbarhetsutbildning.	
Steg 2-3	Ideella medarbetare samt alla övriga förtroendevalda ska erbjudas att delta i den grundläggande miljö- och hållbarhetsutbildningen.	
1.3.	<b>Kompetens- och utbildningsplan</b>	
Steg 2-3	Församlingen/enheten ska identifiera vilka personer/befattningar som behöver special utbildning inom miljöområdet, utöver den grundläggande miljö- och hållbarhetsutbildningen. Utifrån detta ska en översiktlig kompetens- och utbildningsplan tas fram.	
Steg 2-3	Det ska finnas en plan för hur nyanställda och nya förtroendevalda informeras om och utbildas i församlingens/enhetens arbete för miljö och hållbar utveckling.	
Steg 2-3	Det ska finnas en plan för utbildning inom miljö- och hållbarhetsområdet av tillsvidareanställda, förtroendevalda och ideella medarbetare.	
<b>2.</b>	<b>Organisation</b>	
2.1.	<b>Ledningens ansvar</b>	
Steg 1	Ledningen för församlingen/enheten ska ansvara för att miljödiplomeringens arbete har de personella och ekonomiska resurser som krävs för införande.	
Steg 2-3	Ledningen ska ansvara för att miljödiplomeringens arbete har de personella och ekonomiska resurser som krävs för fortsatt arbete och utveckling som leder till ständiga miljöförbättringar.	
2.2.	<b>Samordningsgrupp/samordnare</b>	
Steg 1-3	Det ska finnas en samordningsgrupp och samordnare för arbetet med kyrkans miljödiplomering.	
2.3.	<b>Ansvars- och arbetsfördelning</b>	
Steg 1	Det ska finnas en dokumenterad ansvars- och arbetsfördelning för arbetet för kyrkans miljödiplomering. Den ska innehålla följande punkter: a) Vem/vilka som har det övergripande ansvaret och eventuella delegeringar av uppdrag b) Vem/vilka som ansvarar för översyn och uppdatering av vision, miljöpolicy och övergripande mål. c) Vem/vilka som ansvarar för att ta fram nya delmål och handlingsplaner för att nå delmålen. d) Vem/vilka som godkänner och ändrar rutiner för miljöarbetet e) Vem/vilka som ansvarar för den interna uppföljningen	
Steg 1		
Steg 1		
Steg 1		
Steg 1		
Steg 1		
Steg 1		
Steg 1		
Steg 2-3	Ansvars- och arbetsfördelningen för arbetet med kyrkans miljödiplomering ska vara uppdaterad och främjand i församlingen/enheten.	

Miljödiplomering avstämningslista\_2021

1(4)

# Frivillig checklista (word)

- Följer standarden
- Församlingen fyller i, utvecklar samt hänvisar till annan dokumentation där relevant
- Diplomeraren kan följa standardens ordning och förbereda samtalet
- “Diplomeringsdokumentation heltäckande”

## Checklista för steg 1 i Svenska kyrkans miljödiplomering

Det här ska vara uppfyllt (kravet i det som är klart och skriv en kort kommentar):

- Kyrkostyrelsen (styrelsen) ska ha fattat beslut om en församlingen/pastoralstyrelsen ska utföra och arbeta efter Svenska kyrkans miljödiplomering. (2.1)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- 75 % av tillvärdspersonstämorna och ledamöter i kyrkostyrelsen ska ha genomgått grundläggande miljöutbildning. (2.2)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- Ledningen har säkerställt att arbetet med miljödiplomeringen har de personella och ekonomiska resurser som behövs för att arbeta strukturerat med miljödiplomeringen. (2.1)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- Det har utsetts en miljöansvarig och en samordningsgrupp för arbetet. (2.2)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- Det finns en dokumenterad ansvars- och arbetsfördelning som uppfyller standardens krav. (2.3)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- En översiktlig beskrivning är framtagna för samtliga verksamhetsområden. (3.1)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- Församlingen/pastoralstyrelsen/organisationen känner till vilken miljörelaterad lagstiftning de berörs av och har de arbetar för att efterleva den i praktiken, arbetet bör kunna beskrivas muntligt. (3.2)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- Ett dokumenterat förslag till vision har tagits fram och diskuterats med församlingen och medarbetarna. (4.1)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- Övergripande mål har formulerats för samtliga verksamhetsområden som ligger beskrivningen omfattar. (5.1)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- De övergripande målen har konkretiserats med delmål, minst ett delmål per verksamhetsområde. (5.2)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- Delmålen leder till förbättring/utveckling. (5.2)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- Delmålen är utesluts och går att utvärdera. (5.2)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- Minst ett delmål inom varje verksamhetsområde är uppnått. (5.2)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- För varje delmål finns en handlingsplan som uppfyller standardens krav där det tydligt framgår vad som ska göras för att nå det. (5.3)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- Samtliga delmål och handlingsplaner är fastställda med beslut av kyrkostyrelsen eller delegerad verksamhetsutövare. (5.4)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- Anställda och församlingen har fått kännedom om övergripande mål och delmål. (5.5)

Egna noteringar:

Klicka eller tryck här för att ange text.

- Information om miljö- och hållbarhetsarbetet skickas till församlingen och till de anställda. (6.1)

Egna noteringar:

# Rapport (obligatorisk för diplomerare)

- Följer standarden
- Granskare fyller i
- Massa tips och råd till församlingarna
- Skickas inom 2 veckor
- Texten utlåtandet läsas vid diplomutdelningen (eller annat som önskas)
- “Diplomeringsrapport mall”



Svenska kyrkan

Svenska kyrkan 

DIPLOMERINGSRAPPORT FÖR MILJÖDIPLOMERING DNR: 20xx-xx-xx  
Ange enhets och stiftets namn Ange steg

 Miljödiplomering av den diplomerade enhetens namn för steg 1, 2 eller 3  
EXTERN REVISION ENLIGT KYRKANS MILJÖDIPLOMERING, STANDARD UTGÅVA 9.0, 2021-12-16.

**Inledning**  
Beskriv enhetens diplomeringshistorik. Ange vilken dokumentation som granskats. Berätta om var och när diplomeringssamtalet genomfördes, vilka som närvarade vid samtalet samt vilka roller de har.

**Uppföljning av standardkrav**  
Under varje rubrik, ange observationer av enhetens utsatser i förhållande till kraven under motsvarande rubrik i standarden. Var kortfattad, fördjupa där det behövs.

1. Beslut, reflektion, dialog och lärande
2. Organisation
3. Lägesbeskrivning
4. Vision och policy
5. Mål och handlingsplaner
6. Verksamhetsstyrning
7. Uppföljning och granskning

**Kompletteringar för att uppnå diplomering**  
Behöver församlingen kompletter för att godkännas? Ange i så fall, gärna i punktform, vad, hur och när det ska rapporteras till diplomaren. Om allt är ok så raderar du hela denna rubrik.

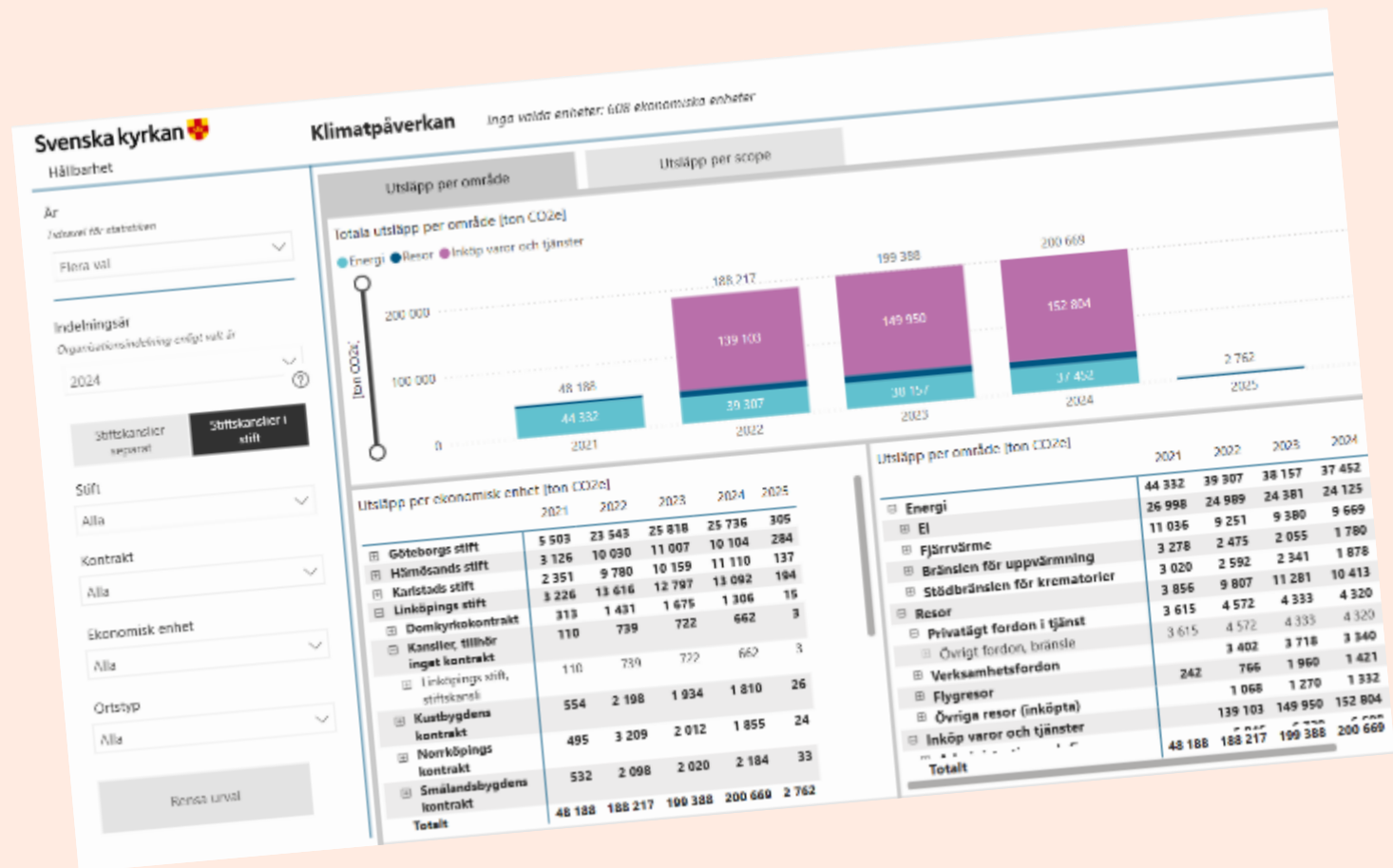


DOCUMENT 1 (2)



# Statistik på klimatpåverkan, frivilligt stöd till församlingar

- Resor
- Energiförbrukning
- Konsumtion
- Bygger på inmatad data och även vissa beräkningar



# Granskningen

Extern granskning av två  
diplomerare, steg 2 och 3

Hållbarhetssamordnaren  
ansvarar för helheten, deltar i  
diplomeringssamtalet



**Steg 1:** Församlingen/enheten påbörjar ett systematiskt miljöarbete med ansvarig stiftshandläggare som bollplank och intygande part.

**Steg 2:** Församlingen/enheten säkerställer ett systematiskt miljöarbete med miljödiplomerare som intygande part.

**Steg 3:** Församlingen/enheten har ett systematiskt miljöarbete för ständig förbättring och med miljödiplomerare som intygande part och verifieras av diplom från stiftets biskop, eller motsvarande.



# Vad är en revision/diplomering?

## ***Gäller generellt oberoende system***

- Systematisk, oberoende och dokumenterad process...
- där revisorerna objektivt ska utvärdera relevanta dokument (revisionsbevis) och det som framkommit vid samtalet för att avgöra i vilken utsträckning revisionskriterier är uppfyllda
- Resulterar i en rapport och diplom

# Revisionen steg för steg

1. Kontakt – miljösamordnare och pastoratet
2. Förberedelser
3. Gå genom underlag
4. Möte hos församlingen/enheten
5. Genomförande
6. Sammanfatta
7. Slutrapport
8. Diplomerings



# 1. Kontakt

- Stiftets miljösamordnare tar kontakt med diplomerarna.
- Miljösamordnaren bokar tid för diplomeringsamtalen efter överenskommelse med församlingen och diplomerarna.
- Miljösamordnaren skickar underlaget från församlingen till diplomerarna minst två veckor innan samtalen.

## 2 Förarbete för diplomerarna



Förberedelser innan diplomeringsamtalet



Kontrollera att alla dokument mm finns. Fråga efter det som saknas.



Kontrollera att dokument och rutiner uppfyller ska-kraven i standarden.



Läs rapporten från föregående diplomering. Vilka påpekanden finns där? Är dessa brister avhjälpna?

## 3. Förberedelser, forts

- Är nulägesbeskrivningen uppdaterad om steg 2 osv?
- Avtala med församlingen/enheten vilka personer ni vill prata med under diplomeringsamtalet.
- Förbered frågor. Frågorna bör vara av öppna. (Hur? När? Var? Vad? Vem? Varför? Beskriv, Visa, Berätta...)
- Lägg upp tidsschema

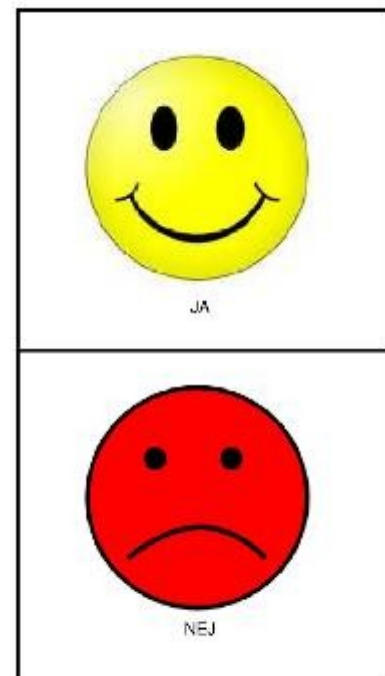
## 4. Mötet

Revisorerna bör göra upp sinsemellan vem som tar huvudansvaret för de olika avsnitten, vem som tar huvudansvaret för noteringarna mm



# Intervjuteknik

- **Frågor:**
- Slutna
- Öppna
- Multipla
- Ledande
- Spegelvända
- Tysta
- **Svar:**
- Ja, nej
- Beskrivande
- Förvirrande
- Väntat
- Uppmuntrande
- Ge tid, provocerande



# Intervjuteknik

- Att lyssna är en konst:
- Kräver koncentration
- Återkoppla – ge feed-back
- Kontrollera budskapet – summera
- Ha en öppen attityd
- Undvik förutfattade meningar
- Skapa en positiv inramning
- Var förberedd



## 5. Genomförande - Anpassa efter vilket steg församlingen diplomerar på.

- **Steg 2**
- Lägg fokus på revision av rutiner.
- Granska och samtala kring den interna uppföljningen. Stämmer de skriftliga rutinerna med hur man verkligen jobbar?
- Samtala kring färdplanens mål och miljöaspektsregistret och hur man gått tillväga för att ta fram det.
- Samtala om t.ex. lagefterlevnad vid rundvandringen.

## Anpassa efter vilket steg församlingen diplomerar på.

- **Steg 3 och vidare revisioner**
- Lägg fokus på ständig förbättring och arbetets förankring i organisationen.
- Klarar miljöledningssystemet att en eller flera nyckelpersoner byts ut?
- Finns det en utbildningsplan?
- Målens ambitionsnivå - Mål för att förbättra de betydande miljöaspekterna **ska** finnas med.
- Granska och samtala kring identifieringen av de betydande miljöaspekterna.

## 6. Avslutning

- Repetera syfte och omfattning
- Ett tack för vänlig medverkan
- All information behandlas konfidentiellt
- Sammanfatta resultatet
- Redogör för alla funna avvikelser
- Frågor
- Informera om den skriftliga rapporten

DIPLOMERINGSGRUPP FÖR	MILJÖDIPLOMERING	DAFUM
Ange enhetens och stiftets namn	Ange steg	2013-13-13



## Miljödiplomering av den diplomerade enhetens namn för steg 1, 2 eller 3

EXTERN REVISION ENLIGT KYRKANS MILJÖDIPLOMERING, STANDARD UTGÅVA 6.0, 2021-12-16.

### Inledning

Beskriv enhetens **diplomeringshistorik**. Ange vilken **dokumentation** som granskats. Berätta om var och när **diplomeringsamtalen** genomfördes, vilka som **närvarande** vid samtalen samt vilka **roller** de har.

### Uppföljning av standardkrav

Under varje rubrik, ange observationer av enhetens insatser i förhållande till **kraven** under motsvarande rubrik i standarden. Var kortfattad, fördjupa där det behövs.

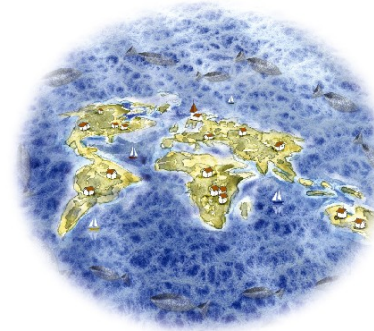
1. *Beslut, reflektion, dialog och lärande*
2. *Organisation*
3. *Lägesbeskrivning*
4. *Vision och policy*
5. *Mål och handlingsplaner*
6. *Verksamhetsstyrning*
7. *Uppföljning och granskning*

### Kompletteringar för att uppnå diplomering

Behöver församlingen komplettera för att godkännas? Ange i så fall, gärna i punktform, **vad, hur och när** det ska rapporteras till diplomerna. Om allt är ok så raderar du hela denna rubrik.



# MiljöDiplom



För tydlig vilja och ett målmedvetet omställningsarbete ges detta miljödiplom. Diplomet är en bekräftelse på ett självständigt genomfört miljöarbete utifrån Svenska kyrkans miljöledningssystem, som omfattar alla områden för Svenska kyrkans verksamhet. I strävan för en hållbar livsstil och utveckling, andligt, socialt och ekologiskt tilldelas härmed:

.....  
Svenska Kyrkans Miljödiplom

.....  
Datum

# Bra egenskaper att sträva efter som diplomerare



Öppenhet och  
mognad,



Gott omdöme,



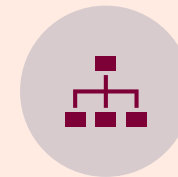
Analytisk förmåga och  
uthållighet,



Bra på att uppfatta  
situationer realistiskt,



Att kunna förstå  
komplicerade  
förhållanden från ett  
vitt perspektiv



Att kunna förstå  
delfunktioners roll i  
den totala  
organisationen.

# Bakgrund och historik



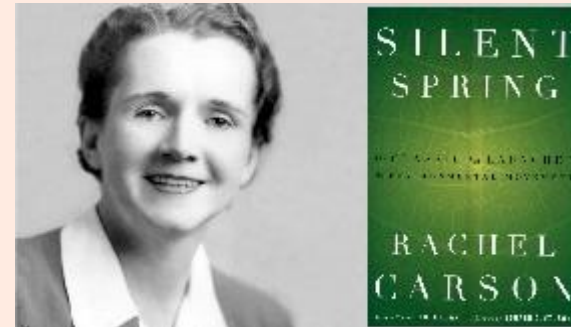
# Vem är jag, Christina?



Blev biolog och jobbat som Klimat- och hållbarhetssamordnare i Göteborgs stift sedan 25 år

# Pionjärer för en hållbar utveckling

- Svante Arrhenius 1896
- Elin Wägner, Fred med jorden  
Väckarklocka 1941
- Rachel Carson, Tyst vår 1963
- Gro Harlem Brundtland, Our common future 1987



*Att eftersträva en utveckling som tillfredsställer dagens behov, utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. VAD INNEBÄR DENNA DEF?*

# De fyra hållbarhetsaspekterna och Hållbarhetsfyren



## Andlig och existentiell hållbarhet

- Svenska kyrkan lyfter det andliga och existentiella som en fjärde dimension av hållbar utveckling, jämställt och odelbart med ekologiska, sociala och ekonomiska dimensionerna.
- Andlig hållbarhet handlar om att integrera andliga och existentiella aspekter i hållbar utveckling. Kyrkans syn på vårt ansvar att värna skapelsen. En förståelsehorisont som föder hopp.
- Ett andligt hållbart samhälle främjar respekt, omtanke och långsiktighet.

# Från FN-mötet i Rio 1992 till Svenska kyrkans miljöarbete



1992 uppmanade Kyrkornas Världsråd alla systerkyrkor världen över:

*Jorden vårt enda hem är i fara! Vi måste arbeta tillsammans för att rädda den!*

Svenska kyrkan tog till sig denna uppmaning och på olika nivåer bildades **Svenska kyrkans miljövärn och runt om i stift och församlingar - miljögrupper**  
**Kyrkans miljödiplomering för hållbar utveckling ca 1999**





Miljöledningssystemet är  
framtaget av  
Svenska kyrkan och  
Sensus studieförbund

# Varför just Kyrkans miljödiplomering?

- Bygger på en teologisk grund
- Rymmer ekologiska, sociala, ekonomiska och andliga aspekter
- Pedagogisk struktur med reflektion och samtal som grund
- Leder till en lärande organisation som kan utvecklas långsiktigt i sitt arbete för en hållbar utveckling! Grundstruktur i 3 steg.



... och Gud såg att det var gott,  
*1:a skapelseberättelsen, förvaltare*



...människan skapades av jord,  
*2:a skapelseberättelsen, del av naturen, bruka och bevara*

# Att vara Guds skapade medskapare innebär att

- Bäras av ett aktivt hopp
- Om vi tror att skapelsens frälsning är möjlig och verklig och finns inom räckhåll...
- måste vi visa detta i vår egen vardag annars blir våra uppmaningar till andra bara tomma ord!

**Känna smärtan  
Se med nya ögon  
Ta nästa steg vidare**



# Kort historisk tillbakablick

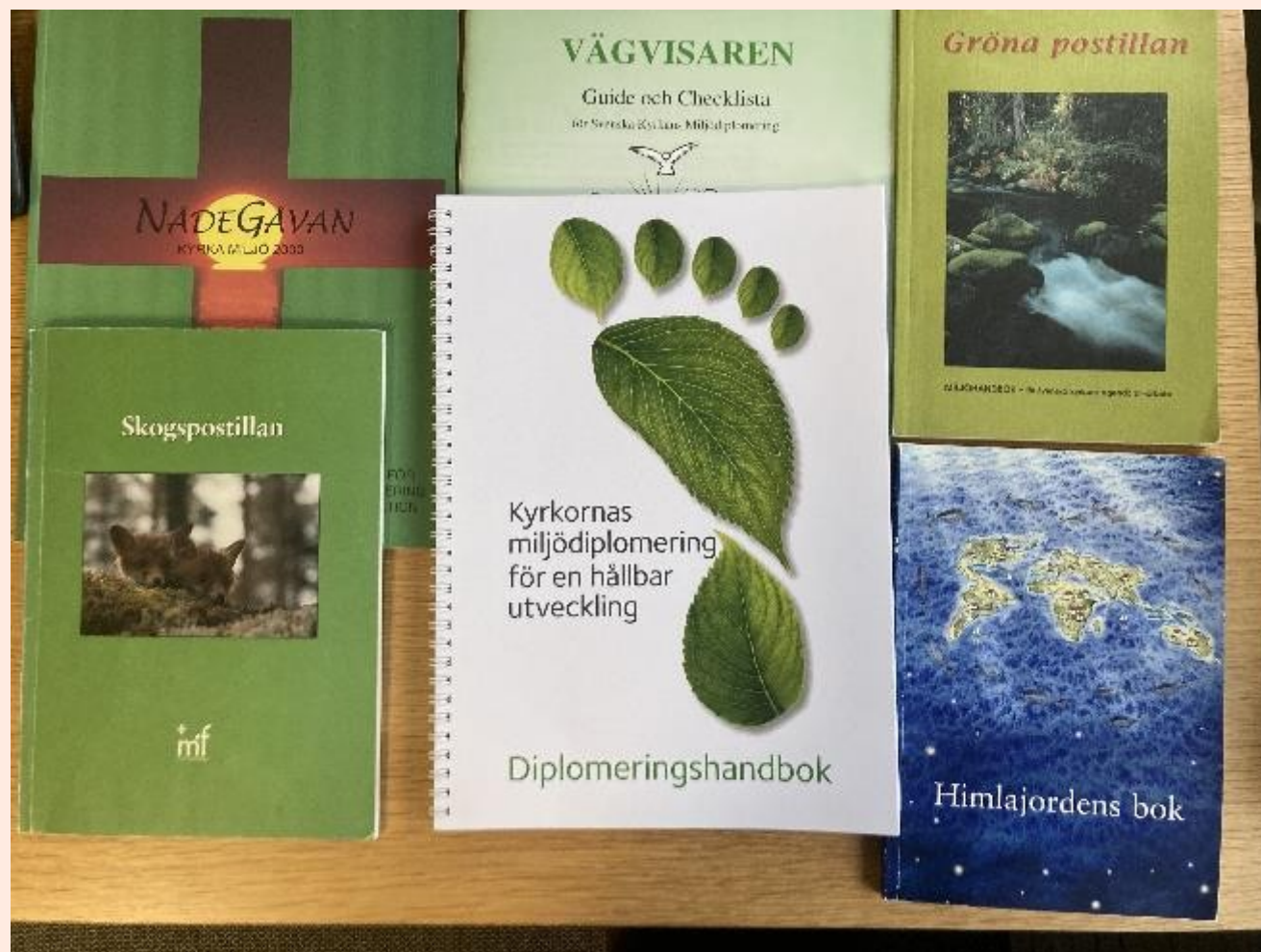
- 1992 - Idén föds efter FN:s miljökonferens i Rio
- 1992 – För livets skull, konferens i Lund
- 1992 – Svenska kyrkans miljövärn bildas
- 1996 – Nådegåvan, studiematerial tas fram
- 2001 – Standarden för miljödiplomeringen antas
- 2001 - Första församlingen diplomas, Annedal i Gbg stift
- 2001-2003 – gränsöverskridande projekt Klimat.nu



- ❑ 2002 – Svenska kyrkans miljövern avvecklar sig själv
- ❑ 2003 - Första uppdateringen av standarden
- ❑ 2006 - Ny handbok och studiehandbok
- ❑ 2011 – Standarden uppdateras
- ❑ 2015/2016 – Ny uppdatering av handboken, viss ekumenisk anpassning
- ❑ 2018/19 – Nytt studiematerial; Omtanke + digital utb.
- ❑ 2021/22 – Uppdaterad standard, delvis ny struktur
- ❑ 2026 – Kyrkans miljödiplomering



# Framtagna material från 2000 - 2020



# Handling och bön må bli ett.

- Kan hjälpa till i en tid när vi måste tänka om. Det vill hjälpa oss provtänka lite.
  - Går det kanske att tänka annorlunda om vad som är viktigt i livet?
  - Kan vi tänka om när det gäller konsumtionen och hur vi organiserar våra ekonomier?
- Materialet kan användas för att stimulera till reflektion i en församling som vill arbeta med miljö- och hållbarhetsfrågor.
- Speciellt avpassat för dem som arbetar med kyrkans miljödiplomering.



# Uppmaning av biskoparna

Använd de redskap som finns  
för att stödja församlingars  
klimat- och miljöarbete,  
exempelvis Miljödiplomering.

Ett biskopsbrev om klimatet  
2014, 2019

# Ett biskopsbrev om klimatet

SVENSKA KYRKANS BISKOPAR 2019



# Svenska kyrkans färdplan för klimatet 2020-2030, antagen 2019 av Kyrkostyrelsen



Bild: Lena Sjöberg

Källa: Andreas Holmberg (2023). *Gud såg att det var gott – Att vara människa och kyrka i klimatnödens tid*

## Tre effektmål till 2030

Målet ska till största delen nås genom **utsläppsminskningar** inom Svenska kyrkans **egen verksamhet** samt andra insatser för omställning nationellt och globalt.

Klimatneutralitet

Bland annat genom Act Svenska kyrkan stärka **stödet** till människor som **drabbas mest** av klimatförändringarna trots att de **bidragit till dem allra minst**.

Bidra till klimaträttvisa

Värderingsförändring

I ökad utsträckning verka för den värderingsförändring som vi som mänsklighet behöver åstadkomma och lyfta **andliga** och **existentiella** aspekter av **klimatkrisen**.

# Färdplanens målområden

## Vårt arbete för klimatet – Svenska kyrkan

Kyrkans uppdrag

Energianvändning och byggnader

Produktion förnybar el

Begravningsplatser, markanläggningar och maskiner

Resor och transporter

Klimatanpassningar och krisberedskap

Konsumtion och investeringar

Förvaltning av skog och mark



Etapp 1

2020 – 2023



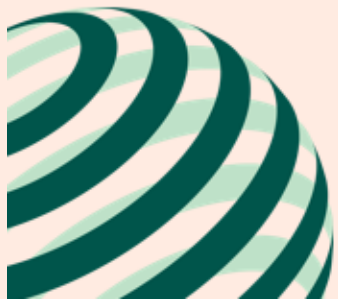
**Etapp 2**

**2024 – 2027**

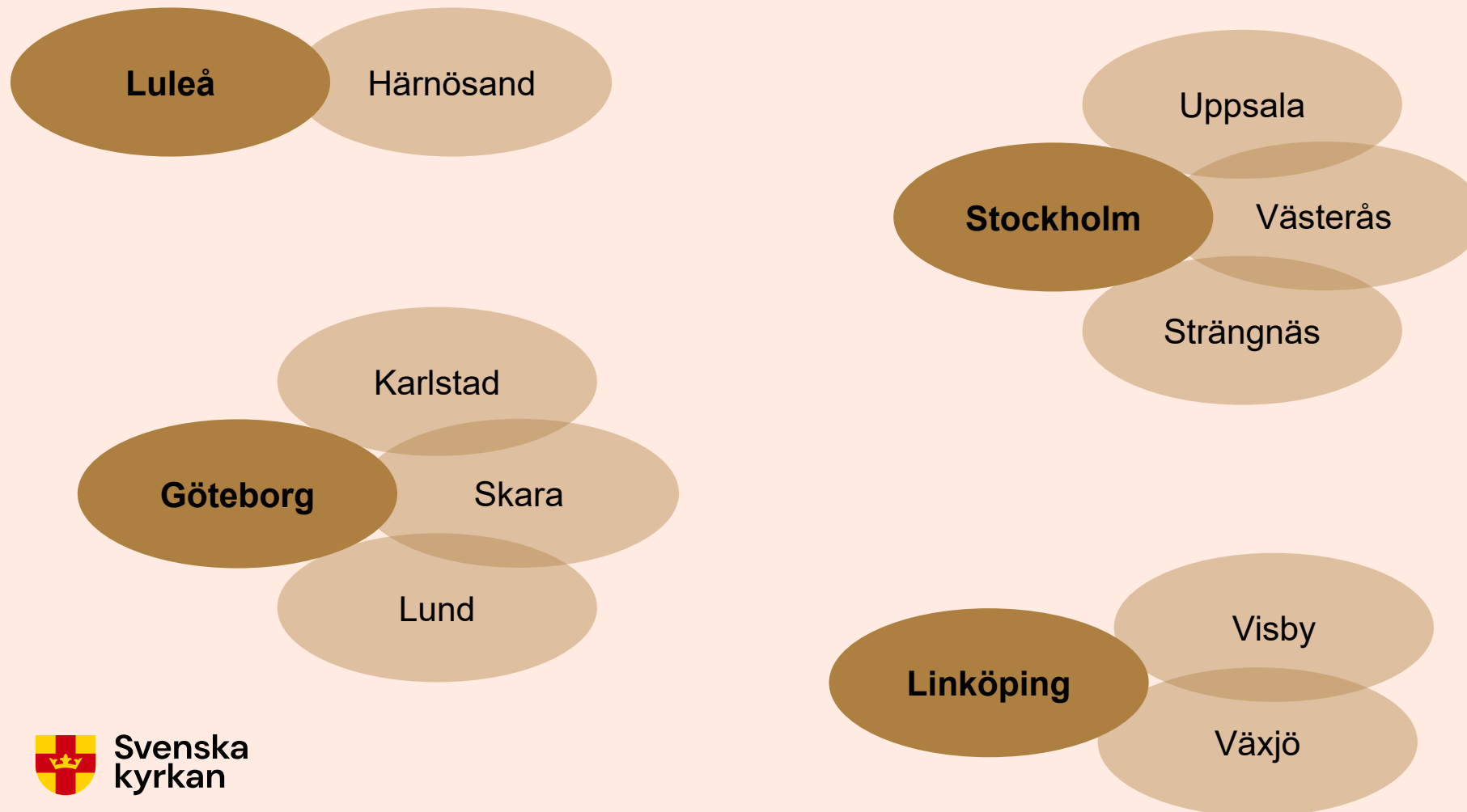


Etapp 3

2028 – 2030



# Nodstift - geografiskt



## Nationellt

- Energinod i Uppsala
- Fokusgrupper, taktiska grupper, operativa grupper
- Nationella samordnare
  - Entreprenadupphandling, placering Göteborg
  - Begravningsverksamhet, placering Linköping
  - Klimatanpassning, placering Luleå
  - Cirkulär fastighetsförvaltning, placering Göteborg
  - Kyrkans uppdrag, placering Uppsala

## Noder

- Samordnare resor och transporter
- Samordnare konsumtion och inköp









# Hur hänger Kyrkans miljödiplomering och klimatfärdplanen ihop?

Färdplanen ett måldokument

Miljödiplomeringen - verktyget



# Miljödiplomerings verksamhetsområden och färdplanens etappmålsområden är samma fast olika

	Kyrkans uppdrag	Energianvändning och byggnader	Produktion av förnybar el	Resor och transporter	Begravningsplatser, markanläggningar och maskiner	Konsumtion och investeringar	Klimatanpassning och krisberedskap	Förvaltning av skog och mark
 Gudstjänst	●				●	●	●	
 Undervisning	●			●	●			●
 Diakoni	●				●	●	●	
 Mission och kommunikation	●					●		
 Byggnader		●	●		●	●	●	
 Kyrkogårdar och markanläggningar			●		●	●	●	●
 Ekonomi och inköp	●		●			●		●
 Resor och transporter				●	●			●

# Hur kan färdplanens mål ”singla ner” som bra mål in i varje verksamhetsområde?

## Nuläget är viktigt.

Hjälp från: checklistor miljöaspektsregister, Cemasys, VisA, KRED-mallen

## Gör era egna mål och handlingsplaner



Till och med 2027 ska:



Minst 75 % av alla gruppresor och resor med bil i tjänsten vara fossilfria.



Resor med bil och flyg ha minskat med minst 25 % resp. 50 % (i kilometer), under etappen.



Praktiska förutsättningar som underlättar för fossilfria färdmedel finnas vid alla personalparkeringar och kyrkor med parkeringar.

# En hållbarhetsredovisning (inkl. klimatbokslut) kan bidra till att flera färdplansmål uppnås till och med 2027:

- Att Svenska kyrkan blir en modig röst för rättvis omställning med omsorg om hela skapelsen
- Att färdplanens mål i Svenska kyrkans interna främjande- och tillsyns-verktyg synliggörs
- Att de totala klimatpåverkande utsläppen från energianvändning har halverats under etappen.
- Att samtliga enheter inom Svenska kyrkan ha gjort aktiva val av förnybar el.
- Att resor med bil och flyg ska ha minskat med minst 25 % resp. 50 % (i kilometer), under etappen.
- Att anslutning till Svenska kyrkans nationella och/eller regionala ramavtal, inom avtalskategorier med särskild klimatrelevans fördubblas under etappen.
- Att resurseffektivitet, delande, återbruk, cirkulära lösningar och lågt klimat-avtryck eftersträvas i största möjliga mån vid inköp och konsumtion på alla nivåer i Svenska kyrkan.
- Att rättviseaspekten synliggörs i arbetet med klimatanpassning.

# Tre användbara verktyg för hållbarhetsredovisa

- KRED-mallen
- CEMAsys
- VisA



# Smarta mål



# SMART:a mål, en klyscha - en bra klyscha

- **S - Specifikt**

- Målet ska vara tydligt, konkret och välavgränsat. Vad exakt vill du uppnå?

- **M - Mätbart**

- Det ska finnas ett nyckeltal eller kriterium för att kunna följa upp framsteg (t.ex. procent, antal, kronor).

- **A - Accepterat**

Målet bör vara förankrat och accepterat av dem som ska genomföra det, eller kännas attraktivt/ambitiöst att uppnå

- **R - Realistiskt/Relevant**

- Det ska vara möjligt att nå utifrån tillgängliga resurser som tid och pengar.

- **T – Tidsatt**

- Målet måste ha ett tydligt slutdatum eller tidsram för när det ska vara uppnått

# SMART:a mål – en klyscha, en bra klyscha

- **S - Specific**  
du uppnå?

- **M - Mätbar**  
följa upp fram

- **A - Accepterat**  
Målet bör vara  
attraktivt/aktuellt

- **R - Realistiskt**  
tillgängliga resurser

- **T - Tidsatt/Tidsram**  
tidsram för när det ska vara uppnått

## Vagt mål:

"Jag ska börja träna."

## SMART mål:

"Jag ska träna styrketräning (S) på gymmet tre gånger i veckan i 12 veckor (T) och öka min knäböj med 15 kg (M), ((A/R) *vilket jag vet att jag hinner, (T) under de kommande tre månaderna.*")

SMART:a mål – en klyscha, en bra klyscha

Vagt mål:

"Jag ska börja..."

- S - Specifi
- du uppnå?
- M - Mätb
- för

SMART:a mål är lätta att sätta inom det som man normalt sätter mål för – energiförbrukning, timmar, nyttjande användning etc etc.

SMART:a mål kan vara svåra inom GUDM, då verksamheten är en del av ett sammanvävt sammanhang.

# Enkla mål att mäta

- Energiförbrukning, el, fjärrvärme, energi – alltid omräknat till ”kWh/m<sup>2</sup>”.
- Användning – nyttjande- eller fyllnadsgrad. Står något oanvänt är det ett slöseri
- Kostnadsnytta – ska jag göra detta eller något annat för pengarna?

# Svåra mål att mäta

- Beteendeförändringar – har vi förbättrat oss i det vi gör.
- Innehåll – säger vi något annat nu än vad vi gjorde förr.
- Verksamhet – når vi ut till de som vi kan nå.
- Ensam eller med andra – blir det några ringar på vattnet, eller är vi ensamma
- GUDM... inte alltid lätt att mäta, men så viktiga delar om vi skall göra skillnad.

# Indikatorer för uppföljning av kvantitativa mål

- **Exempel på indikatorer**
- Antal deltagare i tex skapelsevandringar
- Andel gudstjänster där klimat tas upp i predikan eller förbön
- Antal skol-/ungdomssamarbeten kring hållbar livsstil
- Antal ekumeniska eller interreligiösa samarbetsprojekt med hållbarhetsfokus
- Antal samtal på Se människans scen med hållbarhets-/klimatfokus



## Exempel på smarta mål – vi hjälps åt att formulera

Fira skapelsetid i varje kyrka (aktivitet: en högmässa med skapelsetema under skapelsetid per kyrka)

Genomföra en musiksatsning/konsert på hållbarhetstema under året

Att i våra gudstjänster få in miljö och klimat (aktivitet: Ekoteologisk gudstjänst minst två gånger per år och ta fram en förbön om klimat och miljö som används)

Klimatinslag i alla konfagrupper och lyfta vårt ansvar för skapelsen

# Kyrkans uppdrag

Gudstjänst, Undervisning, Diakoni och  
Mission/kommunikation



# Till och med 2027 ska:

- Svenska kyrkan vara en **modig röst för rättvis omställning** med omsorg om hela skapelsen, som i ord och handling tar sitt ansvar lokalt och globalt.
- Svenska kyrkan initiera och delta i samtal om **värderingsförändringar avseende en människocentrerad livsförståelse och ett engagemang för naturens rättigheter**.
- Svenska kyrkans verksamhet inom **den grundläggande uppgiften bidra till den nödvändiga värderingsförändring** som krävs för skapelsens framtid.
- Kunskap om **klimate rättvisa genomsyra all verksamhet** i Svenska kyrkan.
- Svenska kyrkan bearbeta andliga och existentiella perspektiv av klimatkrisen i ekumeniska och interreligiösa nätverk samt med andra samhällsaktörer.
- Alla församlingar ha tillgång till stöd för att synliggöra färdplanens mål i Svenska kyrkans interna främjande- och tillsynsverktyg som lokalförsörjningsplaner, församlingsinstruktioner och visitationer.

# Gudstjänst



## ELEFANT

När man väger så mycket som en fullvuxen elefant kan blodet få svårt att pumpa runt i kroppen om man ligger ner för länge. Det kan skada elefanten. Därför har den lärt sig att stå upp och sova. Ibland kan den luta sig mot träd.

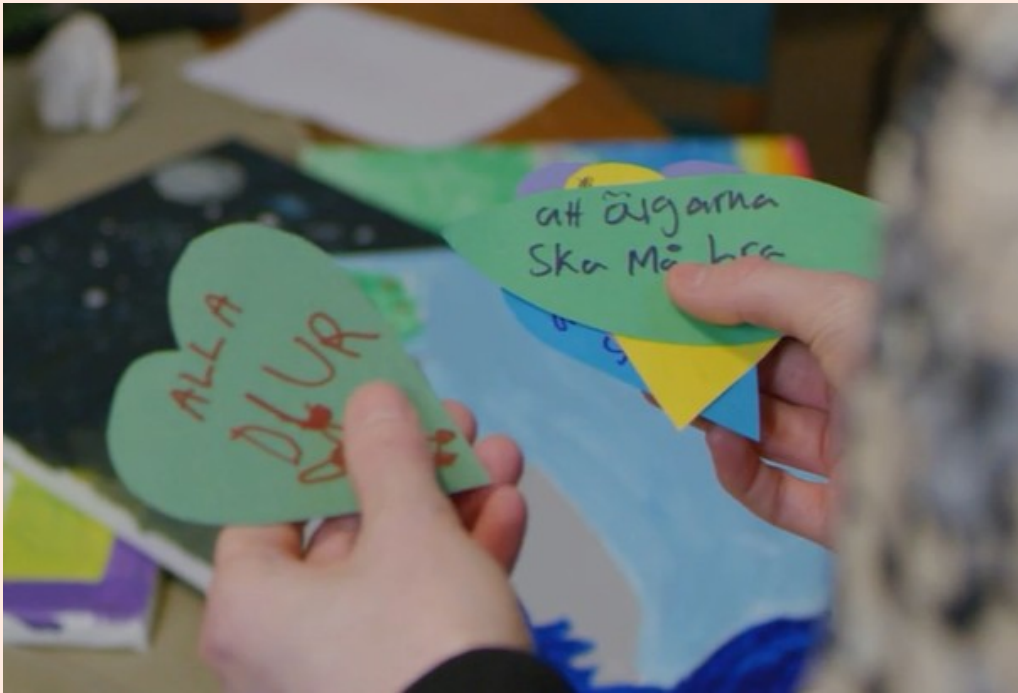


# Få in det regelbundet

## Förbön

Tagit fram olika med skapelseperspektiv så kan kyrkvärden välja.

Låt barngruppen säga vad de vill be för.



## Ljuständning

Efter kyrkans förbön i Högalids församling följer tacksägelsen med ljuständning.

Den inleds alltid med att ett ljus tänds för skapelsen.

Ledare: "Det första ljuset tänder vi för Guds skapelse och allt levande, för livets framtid på jorden."

Bön, ledare: "Gud, tack för att din kärlek omfattar allt som lever och andas. Vi ber för alla hotade arter och livsformer. Hjälp oss att se vårt ansvar och vår samhörighet med allt levande i din värld. Väck oss till omsorg och handling."

Amen.

# Få in det när det passar i predikan

[svenskakyrkan.se/stockholmsstift/teologisk-fordjupning-om-miljo-och-klimat](https://svenskakyrkan.se/stockholmsstift/teologisk-fordjupning-om-miljo-och-klimat)



# Altarblommor



## I Sankt Jacobs kyrka är blommorna konserverade

Med i Stockholms city, vid Fungusväggränden, står den röda 400 år gamla, Sankt Jacobs kyrka. Under två år har kyrkan genomgått en omfattande renovering, där hållbarhet har stått i centrum. Att placera färgglada altarblommor på altaret var en självklarhet.



## Föreläsningsserien om hållbara blommor i Trångåund Skogås utökas

Nu utökas föreläsningen med ekologiska hållbara och marodfria altarblommor i Mariastaden och Tacklagskyrkan. Testperioden utökas till att gälla året om. Se filmen som beskriver arbetet.



## Altarblomsodlingen i Algutstorp initierades av ideella krafter

I Algutstorp församling i Västergötland kom idén om odling från ideella krafter. Det 2021 och sedan dess är församlingens självförsörjande av blommor från maj- oktober. Det är den ideella trädgårdsgruppen Blommorna med värdmarianne Sandra Magnusson som arbetat till nål och utsticka.



## Egenodlade blommor pryder altaret i Oskarshamns församling

Sedan våren 2025 är det endast egenodlade eller vilda blommor som pryder altaret i församlingens tre kyrkor.



## Képpans pastorat är helt självförsörjande med altarblommor

Att ett helt pastorat med åtta kyrkor och två kapell med ungefär 550 gudstjänstverksamheter per år är helt självförsörjande av altarblommor kan låta som en utopi, men inte i Képpan. Allt började med ett träningsmöte.



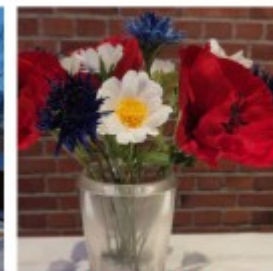
## Klimatmartas altarblommor i Danderyds församling

Vi arbetar både med egen odlade blommor från områdesbonda, marknad från lokala odlare och lotter vad naturen har att ge. I stort sett är vi numera självförsörjande berättar kyrkvårdslästare Maria Hultström.



## Altarblommorna i Sunne

I Kåbo Sunne Herreds församling är man självförsörjande på altarblommor nästan året om. Det är kyrkvårdslästare Annica Dahlkvist som är utsåden bakom de godkända odlarna. Det finns inget valgsen om att göra när sig i.



## I Farsås församling står pappersblommor både på altaret och borden

Skän om att byta ut färsk blombuket mot pappersblommor grundar sig i Farsås församlingens goda hållbarhetsarbete. Men ett litet just sommar 2025 som startskott gick för att skapa pappersblommor.



## I Borås går hållbarhet och arbetsträng hand i hand

Altarblommor från egna lokala odlare i Borås är tillika arbetet med blommorna har också en kyrkans diakonala i den diakonala arbetsträng MNTV. Diakon Annika Lidén leder projektet.



## Osby pastorats blommor sprider glädje inom och utanför kyrkan

I Osby sprider samarbets blomsodling glädje både på kyrkostämman och hos församlingen. Odlarna ger även meningfull arbetsträng genom diakon och missionssamarbetet i församlingen.



## Hållbara buketter i Täby församling

I Täby församling arbetar vi för att bli helt självförsörjande på buketter. Här ledats vår trädgårdsmästare Elin Almqvist som har arbetat gläns och om den nya odlingen för våren 2025.



## I Norra Bällings pastorat är närodjade altarblommor en självklarhet sedan 2017

Norra Bällings pastorat påbörjade sin resa med att inför närodjade altarblommor sedan 2017. Josefina Nilsson och är värdmarianne i pastoratet har varit drivande i arbetet.



## Egenodlade blommorna i Solentuna församling ger glädje på flera sätt

I Solentuna kyrka och St. Larsgården i Norra Pastoratsområdet i Solentuna församling har man lytt ut promemoran på veckobuketter med att odla och torka egna blommor.



## Därför odlar Enskede-Årsta sina egna altarblommor

Församlingsspeledagen Anna Höck berättar om ett förändrat synsätt och varför odlingen är en symbolhandling för vårt klimat och vår gemensamma framtid.



## Hållbara altarbuketter i Nacka kyrka

Varför vi väljer hållbara blommor.



## I Hammarö församling pryder närodjade blommor altaret

Det började med en möjighetsplanering för att utvärdera arbetet. Nu är den utvärderingen avslutad och ett litet avskott på ett litet avskott i Hammarö församling. Många är intresserade av arbetet.



## Snittblomsodling i Jönseröd

Nu odlar Svenska kyrkan i Portillo egna blommor till kyrkans altaren. Närodjat, klimatmartas och bättre för prästboken!

# Körerna



## Härlig är jorden

Välkommen till Härlig är Jorden i Falun 9 september 2023. En dag där vi möts i glädje över att vara kyrka tillsammans och i fascination över den planet vi har och vårt ansvar för den. En dag som kommer att bjuda på gudstjänster, utställningar, vandringar, konserter, körsång, föreläsningar och upplevelser för alla åldrar.



## Tellus – den sårbara skönheten

Tellus – den sårbara skönheten är ett körverk som genom sång och musik berör klimatkrisen och vår relation till den skapelse vi lever i och av. Söndag 30 mars kl 16.00 framförs verket i Vallentuna kyrka av körer och orkester.

Hösten 2022 uruppfördes körverket Tellus – den sårbara skönheten.

– Vi i Vallentuna var med under uruppförandet för tre år sedan, men ämnet är minst lika aktuellt nu. Musiken och texten är tilltalande, frisk och berörande, så därför kommer vi att framföra verket igen. Med på konserten är även körer från Västermalm och Högalids församlingar samt en orkester, berättar körledare Karin Eriksrud Solén.

Körverket består av sju satser som är baserade på Bibelns skapelseberättelse.

Kompositör är Anna-Karin Klockar med texter av prästen Sven Hillert. Unga körsångare i Stockholms stift har fått reflektera kring skapelseberättelsen och klimatkrisen och har genom dessa reflektioner bidragit till texternas innehåll.

# Undervisning



[svenskakyrkan.se/stockholmsstift/barn-klimat-och-miljo](https://svenskakyrkan.se/stockholmsstift/barn-klimat-och-miljo)



## Bokcirkel: Gud såg att det var gott

Start 13 januari 2025. Bok- och samtalsgrupp om klimatet ur ett teologiskt och naturvetenskapligt perspektiv ledd av Jenny Karlsson, komminister i S:t Matteus församling tillsammans med Alasdair Skelton, professor i geokemi och petrologi vid Stockholms universitet.

# Guidade turer av skolklasser på kyrkogården



# Diakoni



# Återbruk

## Second hand i Maria kyrka

Öppet måndagar och torsdagar kl 14-16. Fynda och inspireras!

I second hand-butiken i Maria kyrka kan hitta inspiration och spännande fynd, samtidigt som du värnar om miljön och din egen plånbok. Hitta hushållsryklar, leksaker, prydnadssaker och mycket mer. Kom in och se dig omkring!

## Barnklädesförsäljning i Sandbäcksgården

Tisdag 28 och onsdag 29 oktober Second hand höst- och vinterkläder för barn!

Lämna in kläder, skor, leksaker du inte längre behöver. Kläderna ska vara hela, rena och välvårdade.

## Sjölidenloppis

Välkommen att både fynda och sälja söndag 23 november kl 12-15. Fikaservering kommer finnas under dagen.



**HEJ FÖRÄLDRAR!**

I skåpet Tage lägger du kläder och skor som ditt barn inte längre behöver. Du kan också ta kläder från skåpet som ditt barn har användning för. Du behöver inte lämna något för att ta klädesplagg.

Skåpet Tage är bra för miljön och plånboken!

Tage finns i Senapskornet i Rödeby församling. Välkommen hit och Ta det du behöver och Ge det du inte längre har användning för. Barnkläderna som du lämnar ska vara hela, rena och i gott skick, precis som du vill att de kläder ska vara som du hämtar. Tack för att du bidrar till miljön och medmänniskan! För mer information kontakta Bodil och Sofia på telefon/sms 0703-37 75 21.

# Samtal

Start tors 6 feb 14.00, Högbergsgatan 15a

## Samtalsgrupp: Gröna timmar

12 steg till inre omställning. Har du klimatångest? Önskar du ett liv som inte utarmar klotet vi bor på? Under 12 träffar möts vi och arbetar med vårt eget inre i klimatkrisens tid. Anmälan till: erik.holmberg@svenskakyrkan.se

### • Vårt ansvar

I boken står att det som skiljer människan från andra varelser är ansvaret (s. 18). Älgen och torsken har inte ansvar för vad som händer med livet på jorden, men det har människan.

- Vad innebär det ansvaret för enskilda, kyrka och samhälle?

### • Klimatnöd för dig

Biskop Andreas skriver om ordet "klimatnöd" som en viktig utgångspunkt. Det handlar om en grundläggande nöd på jorden, en livskris för jordens livsförutsättningar (s. 10–11).

- Vad betyder "klimatnöd" för dig? Tycker du att samhällets agerande idag speglar klimatnöden?

### • Din tro i praktiken

Det är inte helt ovanligt med åsikten att frågor om klimatet inte är andliga frågor, att kristna borde tala om Jesus istället. Andreas skriver: "Det är just på grund av Jesus och vår kristna tro som vi måste engagera oss i dessa frågor. En kristen kan inte med trovärdighet säga att det där med klimatkrisen har inte med min tro att göra." (s. 12–13).

- På vilket sätt hör din kristna tro ihop med engagemang för klimatet?

### • Bibeln – ändra ert sätt att tänka

Det råder ekumenisk samstämmighet om



# Odling



Foto: Sandie Clarke/Unsplash

🔊 Lyssna

## Lev, odla och väx!

Här kan du som längtar efter att sätta händerna i jorden vara med och ta hand om trädgården i Solna kyrkby. Vi följer årets rytm i trädgården.

Odlingsgruppen i Solna kyrkby träffas tisdagar kl 10 -12.

För aktuella datum se [kalender](#).

Kyrkbyns odlare är gröna volontärer i Solna församling. Tillsammans med trädgårdspedagog Eva Svensson arbetar gruppen med att planera odlingarna, för att så, vattna, rensa och skörda. Var med om en spännande trädgårdsupplevelse, från jord till bord!

# Vandring

## Heldagsvandringar

### PILGRIMSVANDRING

Datum: 13 maj och 10 juni 2023.

Start kl 10.00 vid Markuskyrkans port, Malmövägen 51, T-bana Björkhagen.

Vi vandrar till Stockholms Pilgrimscentrum i Tyresö och beräknas vara framme ca 17.00. Därifrån åker vi SL-buss till Gullmarsplan. Vandringen är ca 15 km. Medtag matsäck och kläder efter väder.

Fokus under vandringarna är skapelsen och vår plats i den. Varje lördag är det ett nytt tema att meditera kring; klimatet, framtiden, omställning. Som pilgrimer övar vi oss i att vara goda förvaltare. Under vandringen får vi möjlighet att lyssna till och ta del av varandras reflektioner kring dagens tema. Det blir även vandring i tystnad.



# Cafe, matkassar och affär av matsvinn



Lyssna

## Fiket – ett matsvinnscafé

Fiket är en mötesplats i lugn och vilsam miljö, med möjlighet att umgås med andra. Lunch 40 kr och kaffe med dopp 15 kr. Alla barn är välkomna att leka i vår barnhörna. Behöver du laga något? Låna vår symaskin i syhörnan.

Fiket är en mötesplats i lugn och vilsam miljö, med möjlighet att umgås med andra. Förutom att servera kaffe och te, erbjuder vi även lunch och fikabröd till förmånliga priser, gjorda på matsvinn donerat av generösa mataffärer i Sollentuna med omnejd. Dessa råvaror räcker också till att via verksamheten Matundret dela ut 20 stycken matkassar två gånger i veckan.



Lyssna

## Matundret i Sollentuna församling

Varje vecka hämtas matvaror som närmar sig bästa före-datum och som delas ut till behövande i Sollentuna. Här kan du ansöka om matkasse.



Lyssna

## Skafferiet

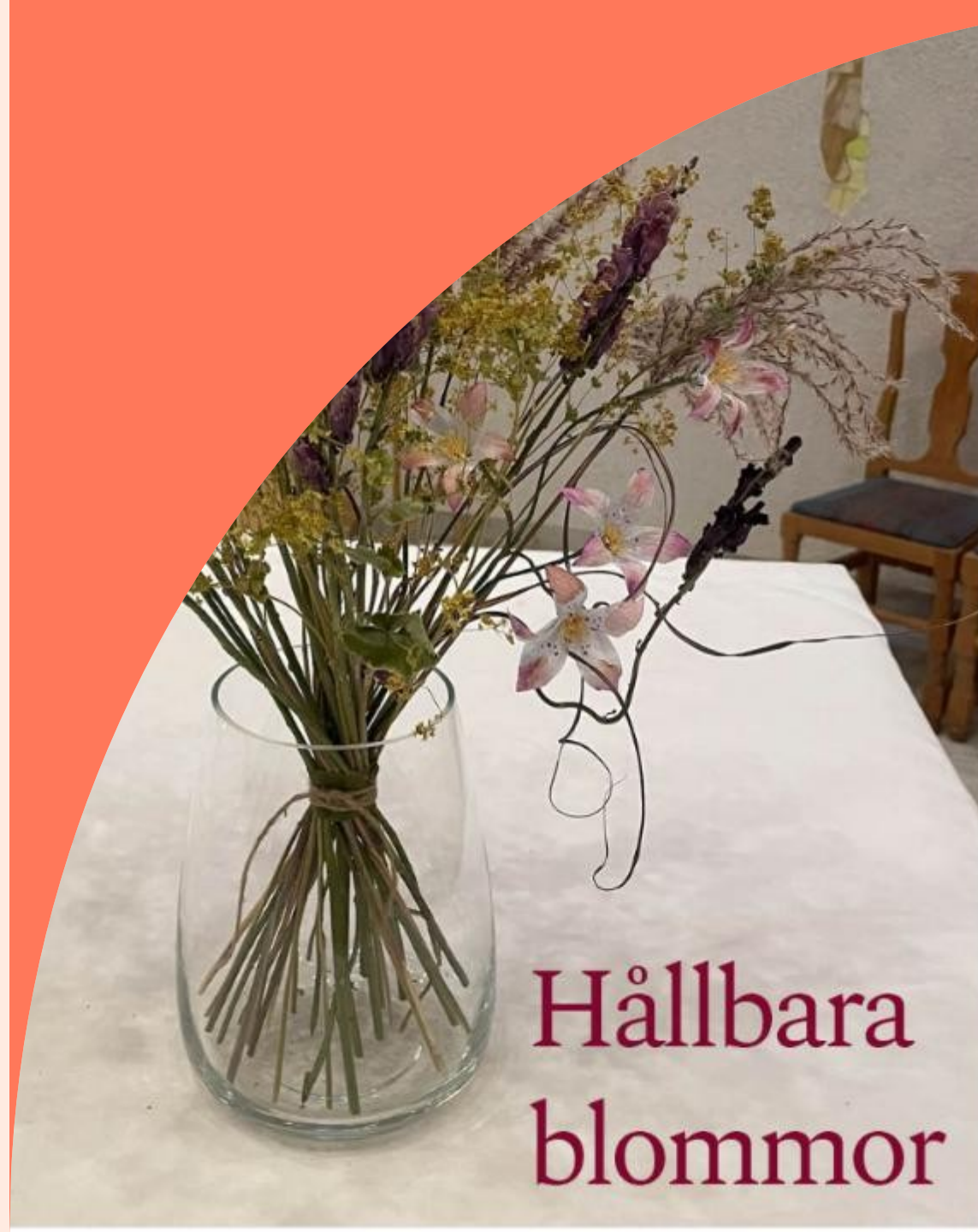
Handla matsvinn! I vår butik Skafferiet är du välkommen att handla matsvinn till riktigt låga priser.

Skafferiet riktar sig till personer med låga inkomster. Genom ett medlemskap i **Skafferiet** får du möjlighet att införskaffa matbutikers matsvinn till ett betydligt lägre pris. Ett medlemskap är kostnadsfritt och kan beviljas för ett år. Utbudet består av mat som doneras från matbutiker, därför varierar utbudet från vecka till vecka, men du kan alltid lita på att all mat är färsk.

# Mission och kommunikation



Svenska kyrkan



Hållbara  
blommor



svk\_trangs



svk\_trangs

Nu utökas  
hållbara oc  
Mariakyrka  
🌸 Testperi  
om. Se film  
vår hemsid

<https://www.svenskakyrkan.se/nyheter/hallbara-blommor-i>

#svenskakyrkan  
#svenskaky  
#trangsunc  
#trangsunc  
#halsansbl  
#hållbarhe  
#ekologisk  
#svenskasp



26



2

den 9 december 2020



Lägg till k

### Mässa med klimattema

Sjöstadskapellet

Ons 6 maj 14.00–15.30

**Mötas i Sofia:** En kort och tämligen trevlig stund om klimatet

Staffan Laestadius, professor emeritus från KTH, pratar om den klimatkris som redan nu påverkar oss, men som framför allt kommer att drabba våra barn och barnbarn. Hoppet ligger i att vi förmår gå samman i gemensamt klimatarbete. Det blir också allsånger om våren! Entré och fika: 20 kr.

Sön 24 maj 11.00

**Mässa med klimattema och efterföljande föredrag.** Mer info kommer!

Sofia kyrka

## Den stora klimatmarschen

16 april marscherar vi tillsammans, för att använda vår rätt och ansvar som medborgare, för att påverka politiker till en kraftfull klimatomställning.



## Föreläsning med Alasdair Skelton

Ta chansen att se en viktig och berörande föreläsning av en av Sveriges främsta forskare inom klimatförändringar – professor Alasdair Skelton vid Stockholms universitet. De förändringar som skulle tagit miljontals år att ske naturligt, har nu istället har skett under vår livstid. Hur har det kunnat ske?



# Energianvändning och byggnader, produktionen av el



# Byggnader – en resurs och ett hot mot oss själva

## Resursen

- En plats att vara på
- Mässa och gudstjänst
- Värme
- Trygghet
- Tradition
- Respekt
- Kultur

## Hotet

- Kostar pengar – museum eller verksamhet om vi måste välja?
- Förbrukar stora mängder energi – som måste användas effektivt. Vet vi vad de förbrukar?
- En uppbyggd skuld – fastighetskostnader kommer i klump. Är vi beredda?

**Lösningen** – en bra lokalförsörjningsplan, utgående från verksamheten inte ingenjörn´



## Till och med 2027 ska:

- 2.1 den totala köpta energimängden per kvadratmeter för uppvärmning och el i byggnader genom effektivisering ha minskat med minst 5% per år under etappen. Det motsvarar en maximal genomsnittlig energianvändning på 115 kWh/m<sup>2</sup> per år för uppvärmda ytor vid etappens slut.
- 2.2 de totala klimatpåverkande utsläppen från energianvändning ha halverats under etappen.
- 2.3 krematorieverksamheten använda uteslutande fossilfria stödbränslen och utsläppen från stödbränslet uppgå till maximalt 20 kg CO<sub>2</sub>e/kremation.
- 2.4 fossil eldningsolja för uppvärmning vara helt utfasad. Övriga fossila bränslen för uppvärmning ska vara planerade för utfasning senast till 2030.
- 2.5 samtliga enheter inom Svenska kyrkan ha gjort aktiva val av förnybar el. Om möjligt ska elen vara märkt Bra Miljöval.

# Energi



## Mål 2.1 och 2.2:

Mål 2.2 uppnås genom att de övriga målen inom området uppnås.

- Fasa naturligtvis ut fossil eldningsolja om sådan finns kvar
- Göra en energikartläggning för att minska och optimera energianvändningen.
- Aktuella åtgärder kan vara förbättra klimatskalet, styrning av temp och fukt, se över ventilationen. Montera solceller och batterilagring
- Välj Bra miljöval eller förnybar el

# Avfallshanteringen

- Minska mängden restavfall
- I *kök/matsal*: Tydliggör var och hur källsortering ska ske med anpassade kärl och markeringar. Kompostera gärna lokalt, inte minst ur pedagogiskt syfte. Till exempel att börja med kaffesumpen och sedan allt vegetariskt. Sälj överbliven soppa från soppluncherna. Ha koll på utgångsdatum och tydliggör vad som får användas av alla verksamheter i kyl och frys.

# Begravningsverksamheten





## Begravningsplatser, markanläggningar & maskiner

Verksamhetsområde 6, kyrkogård och  
markanläggningar

Till och med 2027 ska:

- 5.1 skötseln av begravningsplatser och markanläggningar inom Svenska kyrkan minska den fossila energianvändningen med minst 75 % när det gäller transporter, resor och maskinell utrustning under etappen.
- 5.2 *Svenska kyrkan samordna krematorieverksamheten.*
- 5.3 *begravningsverksamheten samordna transporter av stoft och aska.*
- 5.4 skötseln av begravningsplatser och markanläggningar inom Svenska kyrkan minska mängden restavfall med minst 5 % under etappen.

Klimatsmart begravningsverksamhet -  
Linköpings stift

En film om ljusföroreningar



# Begravningsverksamheten, mål och aktiviteter -

*Sträva alltid efter smarta mål!*

- Fossilfria kyrkogårdar - byte av maskiner till eldrift alt. HVO.
- Öka biologisk mångfald - Blomsterängar istället för klippyta
- Minskad miljöpåverkan - Egenodling av altarblommor, erbjud perenner till skötselgravar
- Minska kostnader och utsläpp - Genomgång av leverantörer.
- Kartläggning av utsläpp orsakad av hantverkare och entreprenörer, påverka dessa att byta till fossilfria drivmedel.
- Försök att byta till leverantörer som har ramavtal med SvK.

# Konsumtion





## Konsumtion och investeringar

# Verksamhetsområde 7, ekonomi och inköp

Till och med 2027 ska:

- 6.1 en stödfunktion för hållbara inköpsprocesser vara etablerad, och användas inom varje stiftskansli och i minst 60 % av församlingarna i varje stift.
- 6.2 anslutning till Svenska kyrkans nationella och/eller regionala ramavtal, inom avtalskategorier med särskild klimatrelevans fördubblas under etappen.
- 6.3 resurseffektivitet, delande, återbruk, cirkulära lösningar och lågt klimatavtryck eftersträvas i största möjliga mån vid inköp och konsumtion på alla nivåer i Svenska kyrkan.
- 6.4 värdet på investerat kapital i Ethosfonderna ha bibehållits på minst samma nivå som vid ingången av etappen.
- 6.5 långsiktiga kapitalplaceringar göras i linje med Svenska kyrkans finanspolicy för nationell nivå.

# Filmer om färdplanens målområden - Göteborgs stift

[Göteborgs stift](#) › ... › [Samarbeten Hållbar utveckling](#) › [Färdplan för klimatet](#) › [Filmer om färdplaner](#)



# Förslag på mål och aktiviteter

## *Sträva alltid efter smarta mål!*

- Kartlägg och se över er inköpsorganisation (6.1) - Finns samordningsvinster genom församlingsgemensamma inköp till verksamheten?
- Anta en inköspolicy och konkretare riktlinjer. Kanske särskilda riktlinjer för livsmedel, One Planet Plate OPP
- Minska konsumtionen och cirkulera mer (6.3) - Finns möjlighet till återbruk eller renovering av befintliga objekt? Sajkla
- Är nyinköp nödvändiga för pastoratets kärnverksamhet? Jämför kvalitet och kostnad i förhållande till livslängd.
- Använd er av nationella ramavtal eller teckna egna lokala avtal
- Handla närodlat/lokalt odlat, *om ekologiskt*

# Resor och transporter



# Resor och transporter



Resvaneundersökning inom  
Svenska Kyrkan 2025

# Hur kan färdplanens mål ”singla ner” som bra mål in i varje verksamhetsområde?

**Nuläget är viktigt  
Gör era egna mål**

**Ex på mål och aktiviteter**

Minska utsläppen med x procent  
Ta fram en resepolicy eller riktlinjer.

**Riktlinjer som kan innehålla:**

Flyg endast vid internationella vänkontakter.

Res I 1: hand kollektivt.

Ställ krav på bussbolag för gruppresor.

Skaffa tjänstecyklar.



Till och med 2027 ska:



Minst 75 % av alla gruppresor och resor med bil i tjänsten vara fossilfria.



Resor med bil och flyg ha minskat med minst 25 % resp. 50 % (i kilometer), under etappen.



Praktiska förutsättningar som underlättar för fossilfria färdmedel finnas vid alla personalparkeringar och kyrkor med parkeringar.

## Tankar att dela

Skulle ni vilja jobba med något av dess mål/aktiviteter i er församling?

Tyckte du något var extra intressant att ta med och tipsa till församlingar?

Gör ni någon miljö/klimataktivitet idag som ni skulle vilja dela?

Har du hört om någon aktivitet i församling du vill dela?

Kyrkans miljödiplomering standardkrav

## 3.2. Lagefterlevnad (steg 1-3)



Den miljölagstiftning som berör församlingens/enhetens arbete för miljö och hållbar utveckling **ska** efterlevas.



*Observera att lagefterlevnad gäller oavsett kyrkans miljödiplomering.*

## ur vägledning till standarden för Kyrkans miljödiplomering

Miljölaglistan på [Hållbarhetsportalen](#).

Kontrollera rutiner och arbetssätt med ansvarig i församlingen.

Kyrkoherdens och ytterst kyrkorådets ansvar.

Observera att församlingen ska följa svensk lagstiftning oavsett miljödiplomering.

Väl implementerad miljödiplomering ger laguppfyllnad.

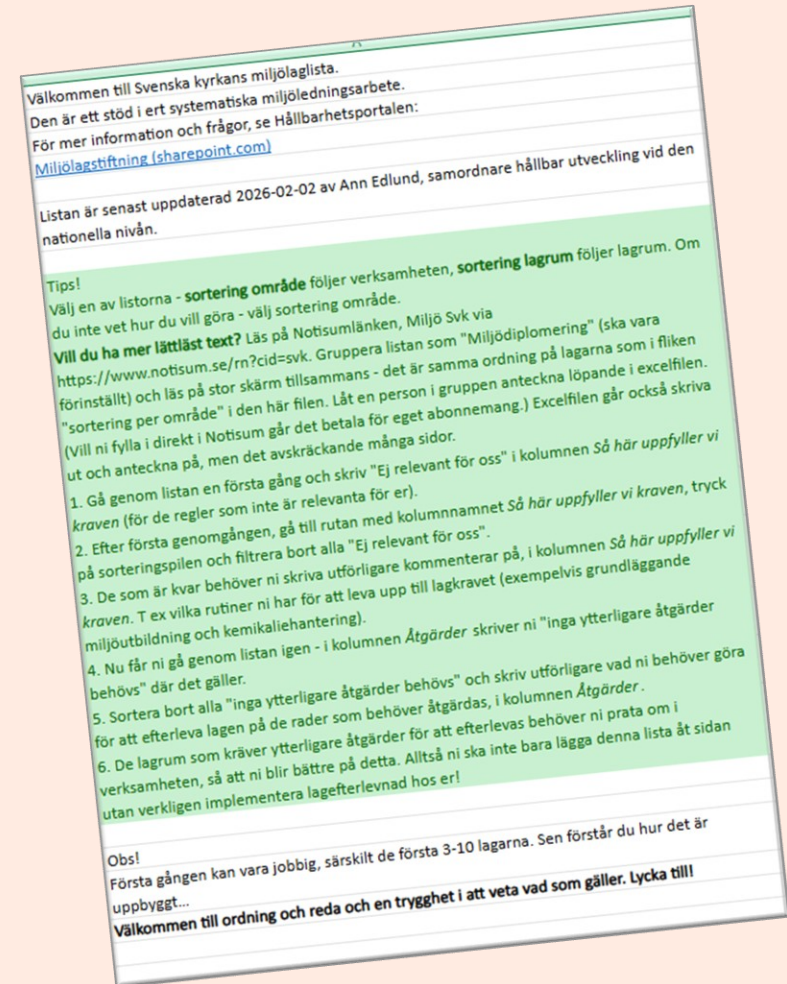
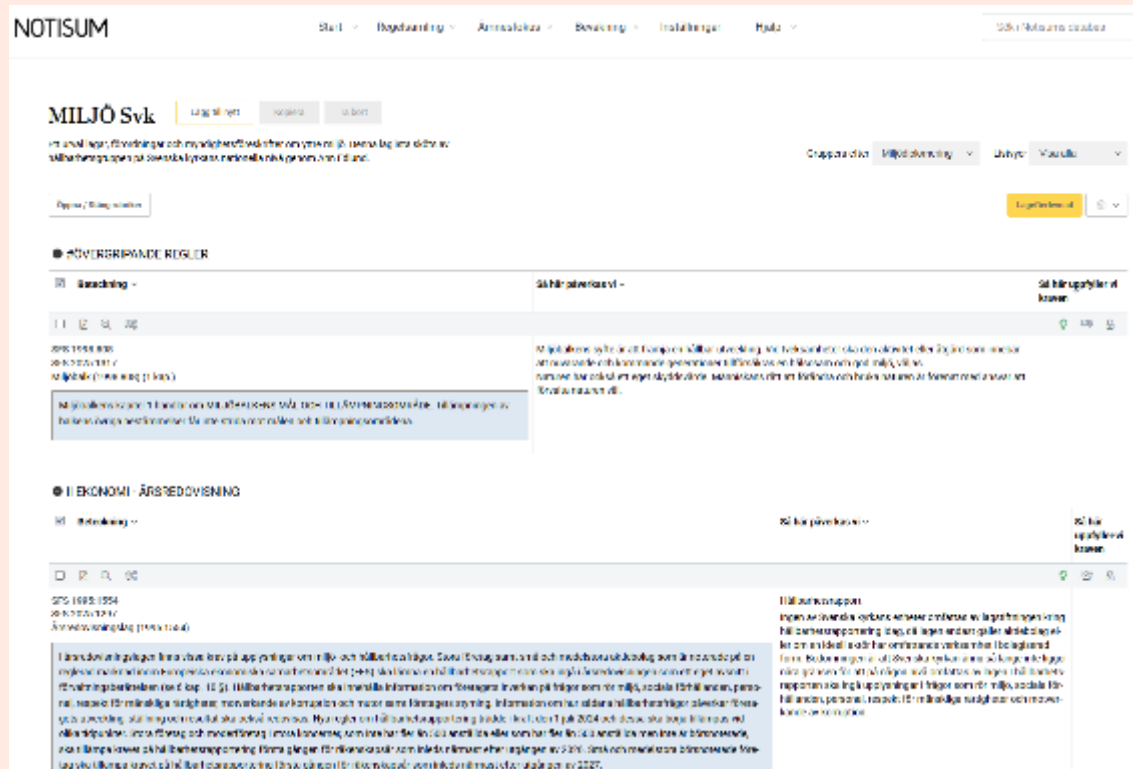


FÖRSAMLINGENS  
ARBETE



DIPLOMERARENS  
PERSPEKTIV

# Checklista som stöd finns på Kornet/hållbarhet



# Transparens

## Rapportering

- Kyrkoherden rapporterar laggenomgången till kyrkorådet. Helst med en lista/PM med de lagar som kräver åtgärder för att efterlevas.
- Om församlingen arbetar med kyrkans miljödiplomering ska laggenomgången redovisas till miljödiplomerarna.
- Vid kontakt med tillsynsmyndigheter är redovisningen bra att ha till hands

*...visar att ni har systematik för efterlevnadskontroll.*

# Tillsammans

Notisum, myndigheter,  
Naturvårdsverket,  
kommuner, SKKF,  
leverantörer...



**Tillsynsmyndigheten kan alltid rådfrågas** kring hur ni efterlever lagstiftningen. Eftersom församlingar har olika möjligheter och tillsynsmyndigheterna har kunskap om möjligheter till lokala lösningar, är myndigheten en resurs att räkna med.



Exempelvis kan **avfallshantering** på kyrkogården och **kemikaliehantering** med fördel kan diskuteras med den lokala kommunala miljöförvaltningen.

# Röster från församlingar

Mora, Lerum och Källstorp

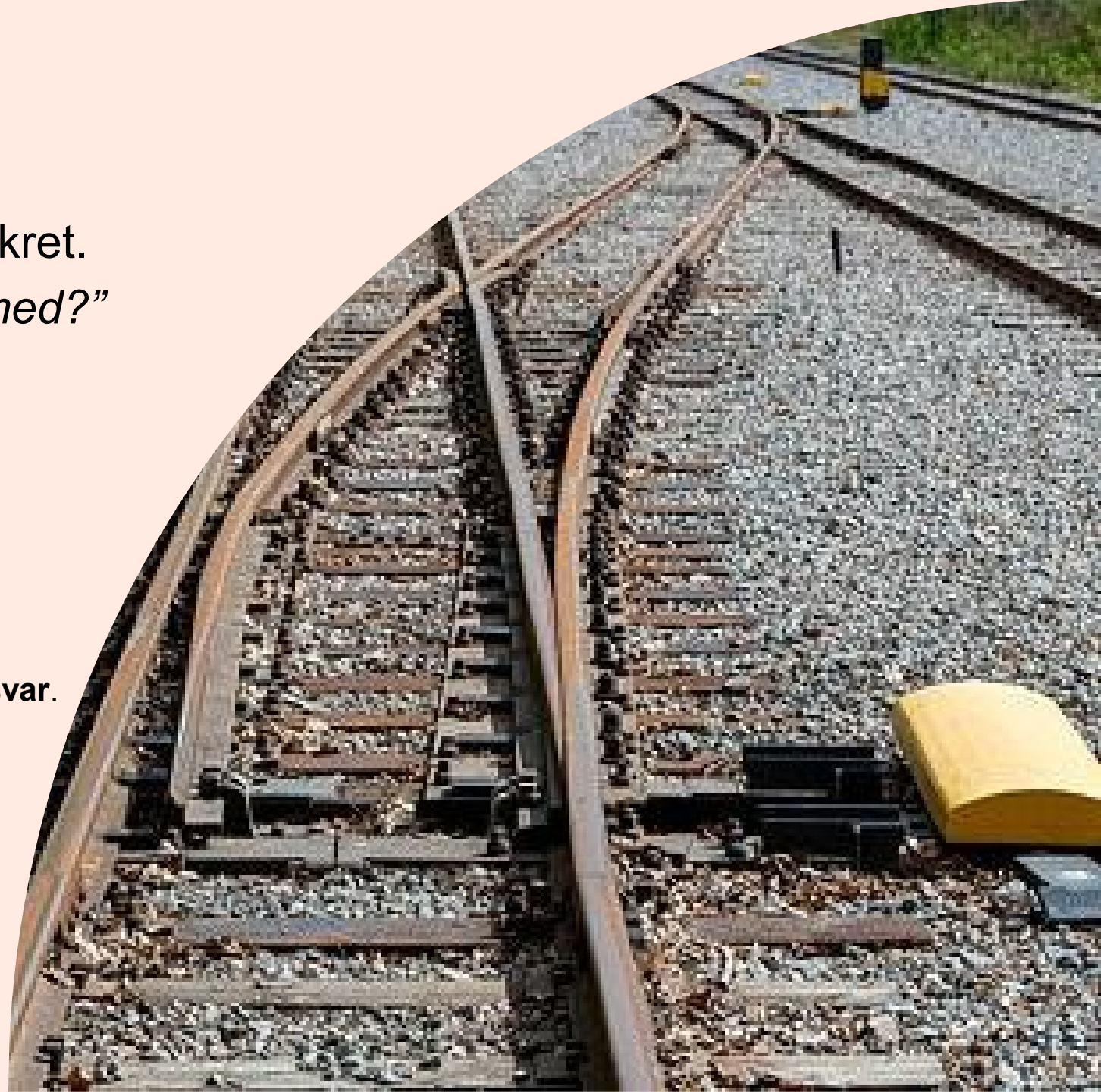
Lite mer från rösterna:

- [Återbruket ger människor och material en andra chans – Dalabygden](#)
- [Hållbarhet - Svenska kyrkan i Mora](#)
- [Miljö och hållbarhetsfrågor - Lerums församling](#)
- [Vår vision - Lerums församling](#)
- [Källstorps församlingsinformation Källan 4/2025 \(s. 16\)](#)

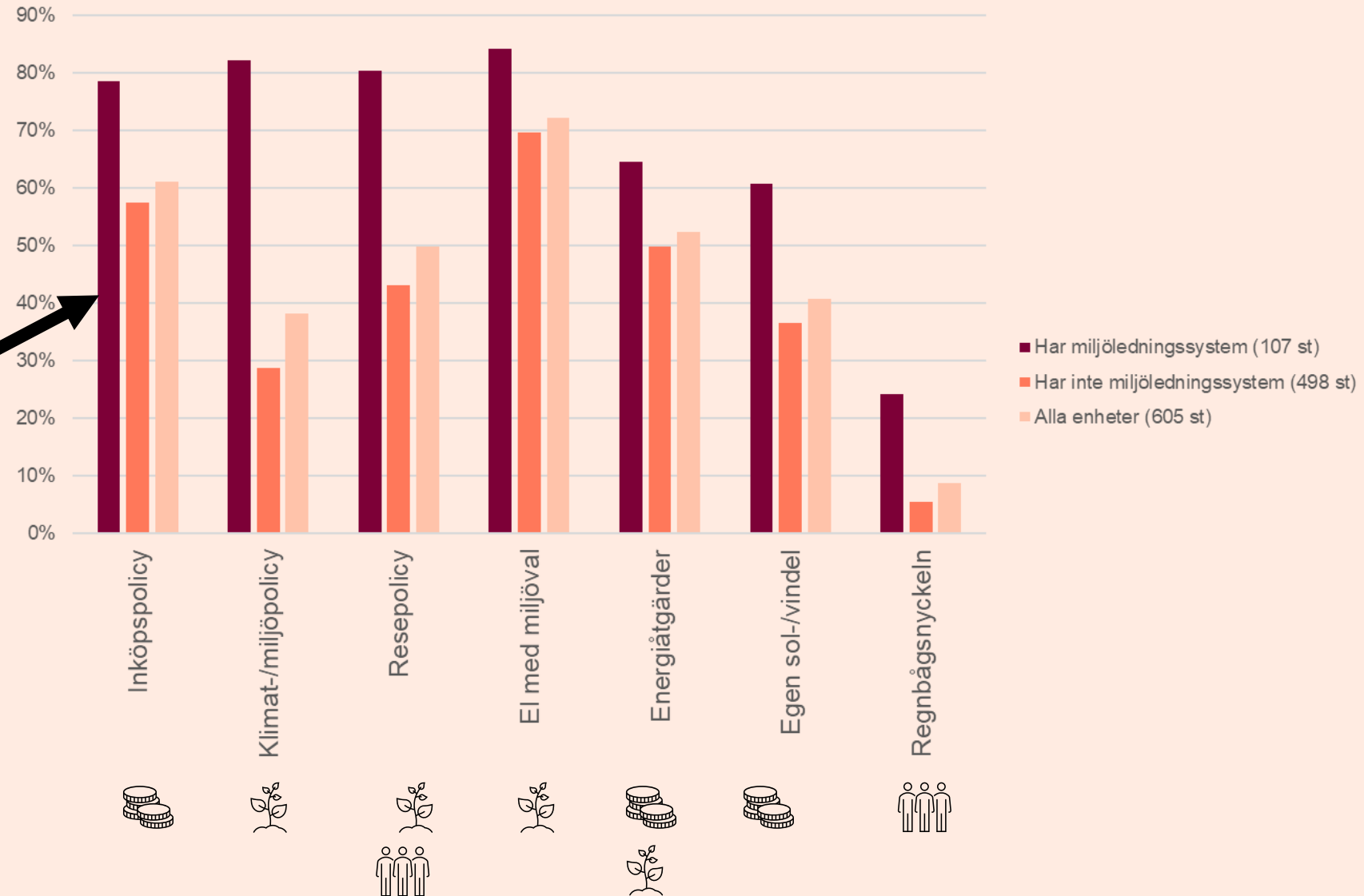
# Mervärden

## Miljödiplomering gör handlingen konkret. *Svarar på frågan "Vad kan vi bidra med?"*

- Lägesbeskrivningen **visar verkligheten**.
- **Stöd** för ständig förbättring inom alla områden.
- Församlingen arbetar för **gemensamma mål**.
- Skapar **långsiktighet**, med delmål på vägen.
- Möjlighet att **konkretisera** färdplan för klimatet
- Handlingsplaner påvisar **resurssättning och ansvar**.
- Diplomering ger **trovärdighet**.



# Miljödiplomering bäddar vägen för hållbar utveckling



79% av församlingar med aktivt miljöarbete har en inköbspolicy, jämfört med 57 % av övriga församlingar. (2024)

# Stöd för församlingen

## Hållbarhetsportalen på intranätet Kernet - är verktygslådan

- Stöd för miljödiplomering: laglistor, hållbarhetsredovisning,
- Goda exempel: filmer, mallar, nyheter
- Svenska kyrkans digitala miljöutbildning
- Fortbildning: kemikaliehantering, klimatpredikan, resebeteenden

## Stiftets klimathandläggare hjälper till

- Finns minst en i varje stift
- Fokus på genomförandet av färdplan för klimatet.
- Kunskap om systematiskt stöd för genomförande, dvs miljödiplomering.
- Alltid koll på helheten miljö/socialt/ekonomiskt/andligt.

# Färdplan för klimatet- filmerna på Vimeo

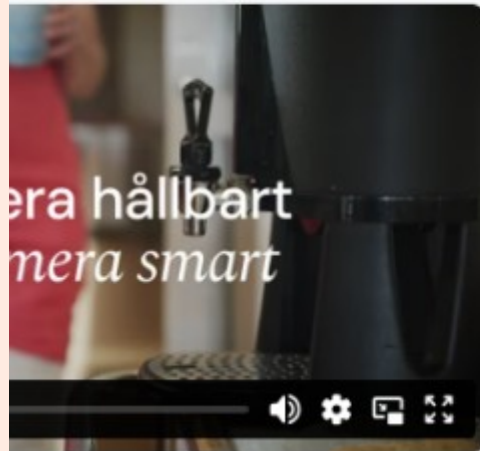
- Filmer som inspirerar till handling och målsättning i miljödiplomeringens verksamhetsområden



Arbete för en hållbar värld



På väg mot hållbara resor och transporter  
Svenska kyrkan



Arbeta hållbart och konsumera smart



Att undervisa och samtala om klimatet  
Svenska kyrkan

# Webinarier för församlingar

- På kornet
- Olika teman på utbildningarna och de dyker upp lite allt eftersom

Hållbarhet  
Earth hour

lör 28 mars 20:30



APR.  
9

Hållbarhet  
Hållbarhet  
Hälsosofarliga ämnen i äldre byggnader (webbinarium)

tors 9 apr. 10:00

Digitalt i Teams



Act Svenska kyrkan  
Rikskollekt till Act Svenska kyrkan

sön 29 mars, Hela dagen



APR.  
15

Hållbarhet  
Hållbarhet  
Kunskapswebbinarium om Franciskus av Assisi

ons 15 apr. 13:00

Digitalt



Hållbarhet  
Miljödiplomering: Hur får vi med oss alla på tåget? (webbinarium)

tis 7 apr. 09:00

Digitalt



APR.  
16

Hållbarhet  
Hållbarhet  
Eko-ekumenik: resurs & utmaning. Vårseminarium om kyrkorna, miljön

tors 16 apr. 09:00

Kapellet, Bromma folkhögskola eller på dist...



Hållbarhet  
Webbinarium: Konsumtion, resor och transporter

tis 7 apr. 18:00

Digitalt



APR.  
21-22

Möte  
Ekumenik och interreligiös samverkan  
Kyrkornas migrationsdagar: "Våra barn och andras ungar"

tis 21 apr. 09:30

Immanuelskyrkan, Kungstensgatan 17, Stoc...



APR.  
22

Hållbarhet  
Hållbarhet  
Information inför Skapelsetid



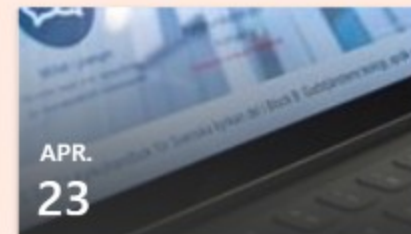
APR.  
22

Hållbarhet  
Hållbarhet  
Moder Jords dag: Kyrkan och skogen - vad händer nu? (webbinarium)



APR.  
22

Hållbarhet  
Hållbarhet  
Information inför Skapelsetid



APR.  
23

Hållbarhet  
Hållbarhet  
IT-produkter i församlingen, webbinarium

# Kornet

- Stödmaterial inom varje verksamhetsområde
- Uppdateras rullande

## Välkommen till hållbarhetsportalen (Kornet/hållbarhet)

Här hittar du stöd för att arbeta för en hållbar utveckling. Via kategorierna nedan får du mer information, fördjupning och material om allt från gudstjänster där skapelseansvaret står i centrum till praktisk vägledning för arbetet med att nå målen i Svenska kyrkans färdplan för klimatet.

På alla sidor finns en informationsansvarig, du får också mer hjälp av [ditt stifts kontaktperson](#).

Stöd för miljöledning/systematik för ständiga förbättringar, se [Kyrkans miljödiplomering](#).

### Stöd kategoriserat i verksamhetsområden

Kyrkans uppdrag (GUDM)	Begravningsverksamhet
Energi	Fastigheter
Konsumtion och inköp	Mat och livsmedel
Resor och transporter	Skog
Världsvid kyrka - Globalt arbete	